

**consiliul
național al
dizabilității
din România**

RAPORT DE ACTIVITATE AL CNDR – ANUL 2022

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), membru cu drepturi depline al **European Disability Forum**, este o organizație de tip federație, fără scop patrimonial, neguvernamentală, umanitară, apolitică, nonprofit, formată din federații și organizații reprezentative la nivel național pentru protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Consiliul Național al Dizabilității din România funcționează în conformitate cu principiile universale ale drepturilor omului și ale libertăților sale fundamentale, potrivit prevederilor propriului său statut, legislației române și documentelor europene și internaționale privind problematica dizabilității.

Înființat în aprilie 2004, la solicitarea Comisiei Europene, ca cerință a aderării României la Uniunea Europeană, Consiliul Național al Dizabilității din România are misiunea de a apăra și promova drepturile și interesele legitime comune tuturor persoanelor cu dizabilități din România. Fidel misiunii și obiectivelor sale, dar și în respectul principiului „fiecare ființă umană are dreptul la viață”, CNDR consideră că este necesar să ia toate măsurile ce se impun pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură efectiv de acest drept, în condiții de egalitate cu ceilalți.

European Disability Forum (EDF) este o organizație umbrelă nonprofit care reunește cele mai importante ONG-uri pentru persoanele cu dizabilități din Europa. EDF este condusă de persoane cu dizabilități și aparținătorii acestora și protejează drepturile a peste 100 de milioane de persoane cu dizabilități din Europa.

Cuvânt înainte – Daniela Tontsch- Președinte

Anul 2022 fost un an greu din cauza războiului din Ucraina. Suferința și plânsul sfâșietor al refugiaților ucraineni, cu care am interacționat în cadrul proiectului „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, ne-a marcat pentru tot restul vieții.

Încă din primele zile ale invaziei ruse în Ucraina, ne-am implicat în identificarea unor soluții de sprijin pentru refugiații ucraineni, apoi ca urmare a implementării proiectului „Criza din Ucraina:

Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, cu asistență financiară din partea ONG-ului Christian Blind Mission (CBM) și a European Disability Forum (EDF) (*Forumului European al Dizabilității*), am oferit suport umanitar refugiaților din Ucraina, persoane cu dizabilități și familiile acestora, prin acoperirea costurilor pentru nevoi de bază zilnice: hrană, apă, locuință, sănătate, educație și siguranță.

Pentru prima dată în istoria Consiliului Național al Dizabilității din România, în luna martie, am fost contactați în numele Observatorului OCDE al Spațiului Civic¹, care a realizat o Scanare a spațiului civic în România, cu accent pe evaluarea drepturilor și libertăților civice (libertatea de exprimare, asociere, întrunire și drepturi la confidențialitate), libertățile media și digitale, mediul favorabil pentru organizațiile societății civile (OSC) și participarea părților interesate la elaborarea politicilor.

Eu, în calitate de președinte al CNDR și directorul executiv al CNDR, doamna Claudia Brătan, am acordat un interviu care a vizat subiecte cu privire la advocacy pentru persoanele cu dizabilități din România, precum și aspecte din experiența noastră în implicarea în procesul de elaborare a politicilor la nivel local sau național.

Activitatea a fost desfășurată în colaborare cu Secretariatul General al Guvernului României, astfel sprijinind elaborarea unei strategii și a unei foi de parcurs de implementare pentru implicarea societății civile în procesul decizional din România.

Din nou, pentru prima dată în istoria Consiliului Național al Dizabilității din România, în luna iunie, 2022, mi-am exprimat viziunea asupra situației persoanelor cu dizabilități din România, la solicitarea Curții de Conturi Europene, o instituție a Uniunii Europene care este auditorul extern al Comisiei Europene. La întâlnire a participat și doamna Claudia Brătan, director executiv al CNDR.

Solicitarea Curții de Conturi Europene a fost făcută în contextul auditului de performanță privind egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități pe care Curtea de Conturi Europeană îl desfășoară în prezent. În cadrul auditului, echipa de audit a vizitat mai multe state membre ale UE, inclusiv România, unde s-au realizat interviuri cu autoritățile române.

Am abordat, în mod prioritar, sărăcia în rândul persoanelor cu dizabilități și efectele acesteia asupra incluziunii sociale a acestei categorii.

Ne-am bucurat de reușita de a determina instituțiile statului nu doar să ne consulte, ci să ne și implice în proiecte care vizează viața și drepturile persoanelor cu dizabilități.

Am făcut parte din Grupul de lucru în domeniul accesibilității. Am fost unul dintre cei 41 de profesioniști la nivel național, dintre care 42% persoane cu dizabilități, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale în proporție de 84%, firmelor, universităților și centrelor școlare de educație incluzivă.

Scopul acestui grup de lucru a fost construirea, printr-un demers colaborativ și voluntar, a primei ocupații (expertul/evaluator în accesibilitate) din România în domeniul accesibilității, care să conducă la profesionalizarea resurselor umane implicate și implicit la creșterea incluziunii sociale.

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), în parteneriat cu Asociația RENINCO România, a desfășurat în perioada iunie – decembrie 2022 proiectul ASCEND.

¹ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) este o organizație internațională care lucrează pentru a construi politici mai bune pentru o viață mai bună. Scopul acesteia este să modeleze politici care să favorizeze prosperitatea, egalitatea, oportunitățile și bunăstarea pentru toți. Se bazează pe 60 de ani de experiență și perspective pentru a pregăti mai bine lumea de mâine.

Obiectivul principal a fost producerea unei analize de situație, a unei perspective asupra priorităților tinerilor cu dizabilități și întărirea angajării tinerilor în mișcarea dizabilității.

Consiliul Național al Dizabilității din România a organizat prima ediție a „Parlamentului Persoanelor cu Dizabilități”, cu prilejul Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități, sub patronajul Președintelui Camerei Deputaților, domnul Marcel Ciolacu. La eveniment au participat aproximativ 400 de persoane cu dizabilități și însoțitori. A fost primul eveniment dedicat persoanelor cu dizabilități, organizat vreodată în Parlamentul României, de o asemenea amploare. Este considerat cel mai mare eveniment de advocacy, din sfera dizabilității, înregistrat în România.

CUPRINS

Structura organizațională a CNDR și raport buget 2022

Obiective

Direcții de acțiune și activități

- 3.1. Informare și conștientizare privind problematica persoanelor cu dizabilități și a drepturilor lor
- 3.2. Monitorizarea aplicării legislației și a strategiilor în domeniu
- 3.3. Advocacy – proces de influență a politicilor publice, cu scopul îmbunătățirii calității vieții persoanelor cu dizabilități
4. Participare prin calitate de membru al European Disability Forum
5. Activități suplimentare Programului de activitate propus pentru anul 2022

1. Structura organizațională a CNDR

Structură organizațională a CNDR a fost aprobată de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, prin ORDINUL Nr. 716/21.04.2022 privind aprobarea cheltuielilor pentru activitățile specifice de interes general ale Consiliului Național al Dizabilității din România, pentru perioada martie – decembrie 2022, în conformitate cu prevederile art. 54.3 alin. (1) din Hotărârea Guvernului nr. 268/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările ulterioare.

Conform organigramei aprobate pentru anul 2022, CNDR a funcționat cu șase angajați, cinci angajați parte a secretariatului executiv: trei sunt persoane cu diferite tipuri de dizabilitate, încadrați în gradul grav de handicap; doi sunt reprezentanți ai unor persoane cu dizabilități și un angajat pentru activități specifice, persoană cu dizabilități, încadrată în gradul grav de handicap, pe perioadă determinată, ca redactor la Jurnal social, publicația online a CNDR.

Toți angajații CNDR își desfășoară activitatea în conformitate cu fișa postului pe care-l ocupă, îndeplinind și sarcini suplimentare, dacă situația o impune. Secretariatul executiv are obligația de a duce la îndeplinire obiectivele și activitățile asumate în Programul de activitate propus și aprobat.

Raport Explicativ privind activitatea financiar-contabilă în perioada **01.01.2022 – 31.12.2022.**

În perioada 01.01.2022 - 31.12.2022 Federația Consiliul Național al Dizabilității din România a înregistrat următoarele rezultate:

I. Au fost încasate **VENITURI TOTALE** în valoare de **271355** Ron, astfel:

1. Cotizații membri: **3600**
2. Venituri din subvenții de la bugetul de stat: **267755**
 - a) administrativ: **228964**
 - b) activități specifice (programe): **38791**

II. S-au efectuat cheltuieli totale în valoare de **256370** Ron, defalcate după cum urmează:

Cheltuieli din venituri proprii în valoare totală de **3370** Ron, constând în:

- cheltuieli cu serviciile bancare: **532**
- alte cheltuieli cu serviciile executate de terți: **2659**
- cheltuieli postale și taxe telecomunicații: **24**
- despăgubiri/penalități: **155**

Cheltuieli din subvenție de la bugetul statului în valoare totală de **267755** Ron, din care :

Cheltuieli administrative în valoare totală de **228964** Ron:

- Cheltuieli de personal: **228964**
- Cheltuieli bunuri și servicii: **0**

Cheltuieli activități specifice de interes general cu caracter permanent: în valoare totală de **38791** Ron:

- Cheltuieli de personal: **26432**
- Cheltuieli specifice: Taxa participare EDF 2022: **12359**
- Salarii brute activitate specifică (1 post): **26432**

Pe parcursul anului 2022 s-au desfășurat următoarele proiecte:

1. Proiectul intitulat: „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități“ proiect implementat de EDF, în cadrul unui sprijin financiar (grant) al ONG-ului Christian Blind Mission, ca modalitate de solidaritate pentru persoanele cu dizabilități din Ucraina.

Proiectul s-a derulat în perioada 01 mai 2022 – 15 septembrie 2022, având un buget alocat de 48000 de euro, repartizat în două tranșe de plată (30000 euro și 18000 euro), buget cheltuit în totalitate.

2. Proiectul intitulat: „Proiect Ascend“, proiect implementat de EDF, în cadrul unui sprijin financiar din partea CITI Foundation.

Proiectul s-a derulat în perioada 01 iunie 2022 – 15 decembrie 2022, având un buget alocat de 30000 de euro, repartizat în trei tranșe de plată (15000 euro, 9000 euro și 6000 euro), buget cheltuit în totalitate.

3. Proiectul intitulat: „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, partea a II a”, proiect implementat de EDF, în cadrul unui sprijin financiar (grant) al ONG-ului Christian Blind Mission, ca modalitate de solidaritate pentru persoanele cu dizabilități din Ucraina.

Proiectul se derulează în perioada 01 septembrie 2022 – 31 martie 2023, având un buget alocat de 100000 de euro, repartizat în trei tranșe de plată (50000 euro, 30000 euro și 20000 euro);

Din prima tranșă de plată de 50000 de euro, în perioada 01 septembrie 2022 - 31 decembrie 2022, s-au cheltuit 45833 de euro, rămânând în contul organizației 4167 euro, suma ce va fi cheltuită în derularea proiectului.

2. Obiective

Pe parcursul anului 2022, în paralel cu preocuparea pentru propria consolidare și dezvoltare organizațională, CNDR a urmărit, prin activitățile desfășurate, realizarea următoarelor obiective:

- sensibilizarea și conștientizarea societății, în vederea schimbării politicilor, practicilor și atitudinilor existente față de dizabilitate;
- promovarea persoanei cu dizabilități ca subiect principal al politicilor sociale, autor al propriei integrări, participant activ în procesul de luare a deciziilor care îl privesc în mod direct;
- adoptarea unei legislații civile, economice și sociale în conformitate cu normele europene, în scopul integrării depline a persoanei cu dizabilități în societatea românească, cu drepturi, obligații și șanse egale, ca toți cetățenii țării;
- participarea la monitorizarea aplicării legislației și strategiilor în domeniu;
- transformarea societății într-o societate universal accesibilă pentru toți prin: accesibilizarea mediului fizic și educațional, a locurilor de muncă, a transportului și a noilor tehnologii, asigurarea accesului la informație, cultură și timp liber, sport, servicii sociale și de sănătate etc;
- colaborarea cu instituții publice sau private, cu organizații din țară și din străinătate, în probleme de interes comun.
- îndeplinirea obligațiilor ce revin CNDR ca membru al European Disability Forum (EDF)

Obiectivele stabilite au fost structurate în patru direcții de acțiune cu activitățile aferente, așa cum se regăsesc și în Programul de activitate pentru anul 2022, propus și aprobat.

4. Direcții de acțiune

1. Informare și conștientizare privind problematica persoanelor cu dizabilități și a drepturilor lor
2. Monitorizarea aplicării legislației și a strategiilor în domeniu
3. Advocacy – proces de influență a politicilor publice, cu scopul îmbunătățirii calității vieții persoanelor cu dizabilități
4. Participare prin calitatea de membru al European Disability Forum

Pentru realizarea obiectivelor și a direcțiilor de acțiune s-a avut în vedere respectarea Programului de activități pentru 2022, alcătuit pe baza propunerilor organizațiilor membre, precum și a recomandărilor forurilor europene și internaționale care activează în domeniul dizabilității, precum și a principiilor cuprinse în documente programatice.

Activitățile Consiliului Național al Dizabilității din România au fost completate cu aprobarea membrilor AG a CNDR, cu Proiectul „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități”, (compus din două părți) cu asistență financiară din partea ONG-ului Christian Blind Mission (CBM) și a European Disability Forum (EDF) (Forumului European al Dizabilității) și cu Proiectul ASCEND, inițiat și susținut tehnic de către Forumul European al Dizabilității (EDF), cu suport financiar de la Citi Foundation, focalizat pe întărirea capacității

asociațiilor persoanelor cu dizabilități din Europa Centrală și de Est, care este implementat în cinci țări: Bulgaria, Republica Cehă, România, Slovacia și Ungaria. La noi în țară, proiectul ASCEND a fost desfășurat de Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), în parteneriat cu Asociația RENINCO România (Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru integrarea în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educative speciale).

Documentele care au fost luate în considerare pentru alcătuirea programului de activități pentru anul 2022:

Statut CNDR – obiectivele statutare privind:

- sensibilizarea societății, în vederea schimbării politicilor, practicilor și atitudinilor existente față de dizabilitate
- promovarea persoanei cu dizabilități
- adoptarea unei legislații civile, economice și sociale în conformitate cu normele europene
- monitorizarea aplicării legislației și a strategiilor în domeniu
- transformarea societății într-o societate universal accesibilă pentru toți
- principiile prevăzute în Art. 9 din Statut:
 - garantarea participării depline, cu drepturi, obligații și șanse egale a persoanelor cu dizabilități, în toate domeniile vieții;
 - promovarea unei societăți în care persoanele cu dizabilități să-și găsească locul în mod firesc;

Prevederile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificate de România prin Legea nr. 221/2010.

- „Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România”, produsă în cadrul Acordului privind Serviciile de Asistență Tehnică Rambursabile cu privire la „Consolidarea mecanismului de coordonare aferent implementării Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD)”.
- Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027.
- Planul de implementare a Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități, 2021-2027.
- Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021 – 2027 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia.
- Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2021-2027 a Planul de acțiune pentru perioada 2021-2027.
- Strategia Națională de Sănătate 2021-2027.
- Strategia europeană privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030.
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (actualizată și republicată)
- Constituția României.
- Prevederile legale privind nediscriminarea, egalitatea de șanse și egalitatea între bărbați și femei.
- Statutul de membru al EDF și colaborarea cu acesta.
- Prevederile legale referitoare la finanțarea CNDR (Ordinul nr. 399/2013 + HG nr. 268/2007; HG nr. 1147/2012).

Ca răspuns la apelul Adunării Naționale a Persoanelor cu Dizabilități din Ucraina (NADP), în numele a peste 100 de organizații din țară, făcut către toate organizațiile de persoane cu dizabilități și pentru persoanele cu dizabilități să susțină ajutorul umanitar ca urmare a războiului, EDF implementează activități în cadrul unui grant al ONGului Christian Blind Mission, ca o modalitate de solidaritate pentru persoanele cu dizabilități din Ucraina, fiind conștient de gravitatea situației și de impactul acesteia asupra tuturor ucrainenilor și asupra persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora, a căror viață este pusă grav în pericol.

În acest context, Citi Foundation a lansat începând cu data de 2 februarie 2022, un program de implicare în comunitate „Împreună pentru persoanele cu dizabilități din Europa Centrală”, care este implementat în cinci țări din Europa Centrală: România, Bulgaria, Cehia, Ungaria și Slovacia, începând din februarie 2022.

Programul a fost lansat, în parteneriat cu European Disability Forum (EDF), organizație umbrelă nonprofit care reunește cele mai importante ONG-uri pentru persoanele cu dizabilități din Europa. EDF este condusă de persoane cu dizabilități și aparținătorii acestora și protejează drepturile a peste 100 de milioane de persoane cu dizabilități din Europa.

Programul sprijină dezvoltarea organizațiilor dedicate persoanelor cu dizabilități din Europa Centrală, prin modernizarea canalelor de comunicare între aceste organizații și persoanele cu dizabilități, îmbunătățirea accesului la politicile și programele internaționale la nivelul UE și prin promovarea oportunităților pentru tineri.

Proiectul intitulat „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, cu asistență financiară din partea ONG-ului Christian Blind Mission (CBM) și susținut tehnic de European Disability Forum (EDF) (Forumului European al Dizabilității), face parte din acest program și are două faze:

- Faza I dedicată exclusiv ajutorului umanitar pentru persoanele cu dizabilități refugiate în România din cauza războiului din Ucraina, valoarea fiind de 50 mii euro. Perioada desfășurării mai - septembrie 2022. Prin finanțarea acordată CNDR, CBM și EDF, s-a asigurat că persoanele cu dizabilități și organizațiile reprezentative ale acestora sunt sprijinite pentru a oferi suport refugiaților din Ucraina, persoane cu dizabilități și familiile acestora.

Consiliul Național al Dizabilității din România, ca urmare a implementării acestui proiect, a susținut acoperirea costurilor pentru nevoi de bază zilnice: hrană, apă, locuință, educație și siguranță ale persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora, refugiate din Ucraina.

- Faza a II a, perioada de implementare 01 septembrie 2022 – 31 martie 2023. Valoarea 100.000 de euro. Cu ajutorul acestui grant, Consiliul Național al Dizabilității din România abordează nevoile tuturor persoanelor cu dizabilități, în colaborare cu organizațiile reprezentative ale acestora, desfășoară activități de advocacy pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități, care se confruntă cu dificultăți tot mai mari, în special de ordin material, în contextul crizei cauzate de războiului din vecinătate. De asemenea, CNDR desfășoară activități pentru consolidarea capacității organizaționale pe termen lung.

2 Proiectul ASCEND, inițiat și susținut tehnic de către Forumul European al Dizabilității (EDF), cu suport financiar de la Citi Foundation, este focalizat pe întărirea capacității asociațiilor persoanelor cu dizabilități din Europa Centrală și de Est și este implementat în cinci țări: Bulgaria, Republica Cehă, România, Slovacia și Ungaria. La noi în țară, proiectul ASCEND este realizat de Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), în parteneriat cu Asociația RENINCO România (Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru integrarea în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educative speciale).

Proiectele fac parte din programul „Împreună pentru persoanele cu dizabilități din Europa Centrală”, implementat prin consiliile naționale ale persoanelor cu dizabilități, în cinci țări: în România, Bulgaria, Cehia, Ungaria și Slovacia, din februarie 2022, pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități din Europa Centrală

Citi Foundation, una dintre cele mai importante bănci globale, deține 200 de milioane de conturi de clienți și desfășoară activitate bancară în peste 160 de țări din întreaga lume. Misiunea Citi Foundation este de a avansa progresul economic și de a îmbunătăți viața oamenilor din comunitățile cu venituri mici în întreaga lume.

Despre aceste proiecte, informații mai multe sunt prezentate în secțiunea *Direcția de acțiune: informare, conștientizare, consiliere și consultarea în problematica persoanelor cu dizabilități și drepturile lor, secțiunea activități specifice de interes general de tip eveniment, cu caracter ocazional, cu finanțare externă și la Direcția de acțiune advocacy.*

Activitățile desfășurate în anul 2022, cuprinse în direcțiile de acțiune menționate mai sus, au fost structurate astfel:

- activități specifice de interes general cu caracter permanent;
 - activități specifice de interes general de tip eveniment, cu caracter ocazional, cu finanțare externă
- activități suplimentare Programului de activitate propus pentru anul 2022, prin participarea la diverse evenimente, ca urmare a unor invitații primite, prin videoconferințe și /sau cu participare fizică.

3. Direcții de acțiune și activități

3.1. Direcția de acțiune: informare, conștientizare, consiliere și consultarea în problematica persoanelor cu dizabilități și drepturile lor

Obiectiv: Actualizarea continuă a informației privind domeniul dizabilității, creșterea gradului de conștientizare în societate în legătură cu persoanele cu dizabilități, promovarea respectării drepturilor și demnității acestora, promovarea recunoașterii capacităților și contribuțiilor persoanelor cu dizabilități. Siguranța că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții de egalitate cu ceilalți, prin: furnizarea informațiilor destinate publicului larg și către persoanele cu dizabilități, în formate accesibile diverselor tipuri de dizabilități, la timp și fără costuri.

Atitudinile și indiferența duc adesea la excluderea persoanelor cu dizabilități din societate și izolare socială. Acestea se confruntă cu multiple forme de discriminare și li se refuză drepturi egale la multe aspecte fundamentale ale vieții, inclusiv accesul la o educație de calitate, câștigarea existenței, întemeierea unei familii și chiar luarea unor decizii independente cu privire la propria lor viață.

Prin redactarea materialelor din Jurnal social, CNDR oferă persoanelor cu dizabilități ocazia de a evidenția problemele actuale relevante pentru mișcarea persoanelor cu dizabilități, de a face cunoscute demersurile CNDR în vederea promovării și protejării drepturilor persoanelor cu dizabilități prevăzute de legislația națională, rezultatele monitorizării implementării Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ale strategiilor naționale și de a prezenta oportunități de educație, sănătate, muncă, participare la viața publică și timp liber pentru toate persoanele cu dizabilități din România.

Grup țintă: persoane cu dizabilități, familiile sau membrii familiilor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali, reprezentanți ai autorităților publice și locale, reprezentanți mass-media, specialiști din diferite domenii conexe etc.

3.1.1. Activități activități specifice de interes general cu caracter permanent

Jurnal social, publicație online

Descriere: Jurnalul social, publicație online, apare, în general, în fiecare zi lucrătoare și cuprinde știri cu privire la domeniul dizabilității, legislație, informații diverse, exemple de bună practică etc.

Motivație: persoanele cu dizabilități, familiile sau membrii familiilor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali au nevoie de actualizarea continuă a informațiilor de ordin legislativ și administrativ, de informații utile (proiecte în curs de desfășurare, acțiuni destinate lor) și/sau exemple de bună practică etc.

Rezultate așteptate:

- prin promovarea programelor de informare crește gradul de conștientizare a societății cu privire la problemele persoanelor cu dizabilități, promovarea respectării drepturilor acestora;
- prin prezentarea performanțelor academice, sportive, artistice etc. ale unor persoane cu dizabilități sunt motivate și alte persoane cu dizabilități să performeze în domenii similare;

- informarea periodică a persoanelor cu dizabilități, familiilor sau membrilor familiilor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, a reprezentanților legali;
- încurajarea persoanelor cu dizabilități să participe la viața publică;
- informarea directă a instituțiilor publice cu privire la încălcarea unor drepturi;
- publicarea exemplelor de bune practici etc.

Consiliere și consultare a persoanelor cu dizabilități

Descriere: Activitatea constă în acțiuni de consiliere și consultare a persoanelor cu dizabilități sau a reprezentanților acestora cu privire la respectarea sau încălcarea drepturilor, propuneri cu privire la îmbunătățirea legislației din domeniul dizabilității:

- prin diferite mijloace de comunicare: telefonic, mijloace de comunicare online (site-ul CNDR, email CNDR, Facebook CNDR, publicația CNDR – Jurnal social),
- întâlniri de lucru cu persoane cu dizabilități și organizații ale acestora, cu participarea unor reprezentanți ale autorităților centrale și locale.

Motivație: persoanele cu dizabilități se confruntă cu situații de încălcare a drepturilor lor și caută consiliere în vederea rezolvării problemelor.

Rezultate așteptate:

- persoanele cu dizabilități află ce demersuri pot face pentru rezolvarea problemelor, sunt îndrumate pas cu pas;
- persoanele cu dizabilități și familiile acestora pot beneficia de sprijin din partea CNDR în demersuri, când situația o impune (adrese oficiale către instituțiile publice, Parlament, Guvern etc.).

3.1.2 Activități specifice de interes general de tip eveniment, cu caracter ocazional, cu finanțare externă

În cadrul proiectelor cu finanțare cu asistență financiară din partea ONG-ului Christian Blind Mission (CBM) și susținut tehnic de European Disability Forum (EDF) (Forumului European al Dizabilității), Consiliul Național al Dizabilității din România a organizat o serie de activități, evenimente ce se înscriu în linia impusă de finanțator.

Scopul ajutorului umanitar acordat de CBM și EDF a urmărit să se asigure că persoanele cu dizabilități și organizațiile reprezentative ale acestora sunt sprijinite pentru a oferi suport umanitar refugiaților din Ucraina, persoane cu dizabilități și familiile acestora.

Consiliul Național al Dizabilității din România, ca urmare a implementării acestui proiect, a susținut acoperirea costurilor pentru nevoi de bază zilnice: hrană, apă, locuință, educație și siguranță ale persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora, refugiate din Ucraina.

Din echipă au făcut parte managerul de proiect, translatorul (retribuiți în proiect) și angajații secretariatului executiv, împreună cu președintele CNDR (ca voluntari), la care s-a alăturat și domnul Klaus Peter Tontsch, fotograf voluntar, căruia îi datorăm toate imaginile, mărturiile ale activităților din proiect.

Am colaborat cu următoarele opt organizații:

Asociația Pro Vita SF. Brâncoveanu

Fundația pentru Asistență Socială și Tineret (FAST)

Asociația Aradul Civic

Fundația Rebenciuc

Asociația Autism Voice

Asociația Nevăzătorilor din România

Asociația Speranță fără Limită

Asociația M.A.M.E.

S-a avut în vedere calitatea persoanei ajutate cu următoarele indicative, respectiv:

- A - persoană cu dizabilități;
- B - aparținător al unei persoane cu dizabilități;
- C - membri ai familiei unei persoane cu dizabilități;
- D - familie monoparentală, cu doi sau mai mulți copii;
- E - persoană cu boală cronică;
- F - vârstnici cu vârsta peste 65 de ani;
- G - asistent personal al persoanei cu dizabilități;
- H – minor fără însoțitor.

Rezultate

Au beneficiat de suport umanitar 1738 de refugiați ucraineni (611 femei, 142 bărbați, 525 copii, 330 persoane cu dizabilități).

Descriere proiect

- În România, CNDR s-a asigurat că aproximativ 1700 de refugiați ucraineni vulnerabili au avut acces la produse de bază (incluzând hrană, transport, echipamente și produse de igienă, acces la sănătate și medicamente, rechizite școlare și dispozitive de mobilitate);

- În cadrul proiectului CNDR a colaborat cu alte organizații. Este important de spus că, prin aceste colaborări, sprijinul de la CNDR cu finanțare de la CBM, prin intermediul EDF, a ajuns și la unii români cu dizabilități.

- Pe lângă achiziționarea și furnizarea de produse de bază esențiale, CNDR a avut grijă să se preocupe și de aspecte ce țin de bunăstarea psihică și starea de spirit a oamenilor (de exemplu, a fost furnizată o trambulină în aer liber pentru copii), precum și diverse materiale de construcție necesare pentru îmbunătățirea accesibilității spațiilor.

- **Toți angajații CNDR au lucrat pe bază de voluntariat, refuzând orice formă de plată pentru munca lor, astfel încât o proporție mai mare din finanțare să meargă către persoanele cu dizabilități beneficiari ai programului.**

- Angajații CNDR au vizitat personal centrele pentru refugiați, inițiind și menținând un contact direct cu beneficiarii, asigurându-se că totul este în regulă și ascultând continuu nevoile oamenilor. De asemenea, **•CNDR a avut grijă să implice direct beneficiarii invitându-i la sesiunile de cumpărături unde aceștia au ales personal produsele eligibile de care aveau nevoie.**

- CNDR a căutat pe cât posibil, în limitele impuse de proiect, să le ofere beneficiarilor instrumente pentru a găti și a fi autonomi în sarcinile de zi cu zi, astfel încât ei să se simtă cât mai confortabil într-un climat și spațiu confortabil, construit după bunul lor plac, în linie cu valorile, obiceiurile și orânduiala de acasă.

- CNDR a demarat planificarea unui training de Reducere a Riscului de Dezastre pentru a putea dezvolta campanii în viitor pentru soluții mai sigure și mai proactive.

- CNDR a început să dezvolte o strategie organizațională care să asigure continuitatea și sustenabilitatea proiectelor și care să asigure o dezvoltare mai structurată.

- CNDR a demarat o campanie națională de advocacy care implică toate părțile interesate, de la persoanele cu dizabilități la organizațiile reprezentative ale acestora și factorii de decizie, precum membri ai Parlamentului sau Guvernului. În toată activitatea lor de advocacy, CNDR include problemele și barierele pe care le au persoanele cu dizabilități care fug din Ucraina.

- CNDR a organizat pe 3 decembrie „Parlamentul persoanelor cu dizabilități” unde au participat 400 de persoane.

Faza a 2-a a proiectului „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, partea a II a, perioada de implementare 01 septembrie 2022– 31 martie 2023. Valoarea 100.000 de euro. Cu ajutorul acestui grant, Consiliul Național al Dizabilității din România

abordează nevoile tuturor persoanelor cu dizabilități, în colaborare cu organizațiile reprezentative ale acestora; desfășoară activități de advocacy pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități, care se confruntă cu dificultăți tot mai mari, în special de ordin material, în contextul crizei cauzate de războiului din vecinătate. De asemenea, CNDR desfășoară activități pentru consolidarea capacității organizaționale pe termen lung.

În același timp, CNDR va sprijini persoanele cu dizabilități refugiate din Ucraina, beneficiare ale mecanismului de protecție temporară instituit de Comisia Europeană, pledând pentru un proces mai accesibil de obținere a beneficiilor sociale pentru acestea.

Motivație:

Colectarea de informații cu privire la nevoile persoanelor cu dizabilități direct de la acestea, necesare demersurilor inițiate de CNDR la nivelul instituțiilor publice, Guvernului și Parlamentului în vederea depunerii de eforturi comune pentru sprijinirea creșterii calității vieții persoanelor cu dizabilități (acordarea drepturilor asistenților personali, completarea listei dispozitivelor medicale subvenționate, asigurarea accesului la educație, accesibilizarea locurilor de muncă, asigurarea accesului la servicii sociale și de sănătate, locuire etc);

Descriere

Consiliul Național al Dizabilității din România abordează nevoile tuturor persoanelor cu dizabilități, în colaborare cu organizațiile reprezentative ale acestora, desfășoară activități de advocacy pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități, care se confruntă cu dificultăți tot mai mari, în special de ordin material, în contextul crizei cauzate de războiul din vecinătate. De asemenea, CNDR desfășoară activități pentru consolidarea capacității organizaționale pe termen lung.

Unul dintre principiile afirmate în Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027, inclus la solicitarea expresă a organizațiilor din domeniul dizabilității, este Consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și a organizațiilor lor, în acord cu principiul „Nimic pentru noi, fără noi!”. Cei care pot vorbi în baza propriilor experiențe, despre nevoi, stereotipuri, prejudecăți și practici discriminatorii, în diverse domenii, sunt persoanele cu dizabilități, de aceea este important să fie consultate.

Grup țintă: instituții și autorități implicate în implementarea obligațiilor asumate de România prin ratificarea Convenției, persoane cu dizabilități, familiile care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali, reprezentanți ai autorităților publice locale, reprezentanți mass-media, specialiști etc.

- Dezbateri despre problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități din România și din Ucraina, desfășurată în cadrul Ability Club

În data de 29.09.2022, Consiliul Național al Dizabilității din România, în parteneriat cu Asociația Ability Hub, a organizat, în cadrul Ability Club, în format hibrid, o dezbateri despre problemele importante ale persoanelor cu dizabilități, în contextul socio-economic actual.

La eveniment au participat 21 de persoane cu dizabilități și însoțitorii lor, din București și din mai multe județe. În online au participat patru persoane cu dizabilități ucrainene, care au solicitat protecție temporară în România. Persoanele ucrainene au făcut cunoștință cu membrii Ability Club, au aflat despre realizările și problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități din România și, la rândul lor, au povestit cum era viața lor înainte de conflictul din Ucraina și cum este în România.

În cadrul dezbaterii, au fost abordate problemele presante cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, precum indemnizațiile de handicap mult prea mici, lipsa accesului la asistență și îngrijire, la dispozitive asistive și materiale igienico-sanitare și lipsa accesului pe piața muncii.

Doamna Mariana Nicolae, din București, este asistentul maternal al unui tânăr de 23 de ani, Edi, cu handicap psihic, ce a fost abandonat la vârsta de un an. Aceasta spune că Edi a terminat Liceul Tehnologic Special, fiind în căutarea unui loc de muncă. Deoarece sistemul de protecție socială este deficitar în România, au solicitat sprijin ONG-urilor pentru integrare pe piața muncii.

„Am apelat la Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, unde ni s-a spus că fiind o persoană cu dizabilități nu i se poate găsi un loc de muncă și, astfel, nu poate fi primit nici în programul de șomaj, pentru că ei primesc numai persoane cărora le pot asigura un loc de muncă”, a punctat aceasta.

Doamna Mariana Nicolae a mai subliniat și alte nevoi, cum ar fi lipsa accesului la tratament medicamentos, la asistență personală și veniturile insuficiente pentru traiul de zi cu zi.

Yousef Ayyash, în vârstă de 22 de ani, este un tânăr cu o dizabilitate locomotorie, student în anul III la Psihologie, în cadrul SNSPA. În prezent, este voluntar în cadrul Ability Hub. El spune că își dorește să aducă o schimbare în ceea ce privește statutul persoanelor cu dizabilități, iar pentru a schimba mentalitatea și viața acestor persoane este nevoie de implicare și de eforturi atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv.

Laurențiu Pârvulescu, în vârstă de 37 de ani, are tetrapareză spastică, fiind dependent de scaunul rulant. El a absolvit cursurile Grupului Școlar „Doamna Stanca”, specializarea Matematică-Informatică, iar în prezent lucrează în domeniul IT, doar patru ore. Acesta afirmă că își dorește să-și găsească încă un loc de muncă în acest domeniu, tot cu jumătate de normă.

Sașa, persoană cu dizabilități din Ucraina, a punctat problemele cu care se confruntă în prezent, fiind recunoscător pentru primirea călduroasă de care a avut parte aici.

„Sunt Sașa, am 32 de ani și din cauza luptelor și a războiului a trebuit să ies din țara mea. Sunt persoană cu dizabilități de gradul II și în momentul de față nu lucrez, dar vă sunt recunoscător dvs. și țării dvs. pentru că m-ați primit foarte bine. Mulțumesc! (...) Din ceea ce știu, văd și înțeleg, aici orice întrebare își găsește răspunsul, de aceea rămân cu speranța că, în orice frământare, îmi sunteți alături și căutați cea mai bună cale de soluționare”, a declarat Sașa.

Otto Kis, președintele Asociației „Speranță fără limită”, a vorbit despre situația unor refugiați ucraineni, subliniind nevoile stringente ale acestora.

„Ne bucurăm că putem participa la această discuție interesantă. Eu sunt președintele Asociației „Speranțe fără limite”, și obiectivul nostru principal este să venim alături de persoanele cu dizabilități, să-i ajutăm atât în nevoile fizice, cât și în nevoile emoționale, psihice, spirituale. În ultima perioadă, îi avem și pe prietenii noștri cu dizabilități, din Ucraina, pe care vrem să îi ajutăm.

Lângă mine este prietenul meu, Slava, care s-a refugiat, împreună cu familia, din Herson în Odessa. A durat cam o lună și ceva ca să ia pașaportul biometric și documentele pentru a veni cu copiii lor cu dizabilități, dintre care unul al lor și doi copii adoptați. Sunt deja de trei săptămâni la noi și încă nu am reușit să obținem documentele, adică acel permis de ședere temporară pentru băieții adoptați, de care ei au grijă. Fiindcă este război în Ucraina și au trebuit să stea mai mult de o lună ca să poată să vină încoace, ei au obținut, conform legislației ucrainene, toate documentele care le-au permis să ajungă în România. La oficiul de imigrări am fost de 5-6 ori cu documentele să le prezentăm... Ultima dată, copiii au trebuit să stea în mașină cam cinci ore, în căldură, nemâncăți. A fost o situație foarte neplăcută. Probabil au suspectat vreo ilegalitate (trafic de persoane). Au trecut două-trei săptămâni și nu s-a întâmplat nimic. Din punctul de vedere al asigurărilor de sănătate, copiii sunt neacoperiți”, a explicat Otto.

În continuare, Otto a precizat că nu este ușor să acopere cheltuielile de zi cu zi ale asociației pe care o conduce, nevoile membrilor fiind multiple.

„În momentul de față, avem patru persoane accidentate (trei fracturi de gleznă și una de șold), în cadrul centrului de refugiați. Au nevoie de consultații medicale care presupun niște costuri. Acel suport pe care-l primește centrul unde stau refugiații din partea statului nu acoperă aceste nevoi, așa că încercăm să găsim soluții, parteneri care să vină în sprijinul acoperirii acestor nevoi”, a adăugat Otto.

La rândul său, Slava, tatăl celor trei copii cu dizabilități, a evidențiat problemele pe care le întâmpină în România, ca refugiat, solicitând ajutorul autorităților competente în soluționarea lor.

„Mă bucur foarte mult să vă cunosc. Așa cum ați auzit, noi locuim în Herson, însă nu am mai putut rămâne acolo, așa că ne-am mutat în Odessa. Pentru că era război, am luat unele acte, pe altele am vrut să le facem, dar nu am reușit. Astfel, în Odessa, am putut să completăm ce nu

aveam. Organizația noastră de binefacere se numește Promise, al cărei scop este să ajute persoanele peste 18 ani să aibă o viață cât de cât decentă. Deoarece, în Ucraina, cei care rămân în internat după vârsta de 18 ani au condiții foarte precare, eu și soția mea am luat decizia să ajutăm cât mai mulți dintre acești copii. Acum cu noi sunt cei trei copii: Kosteia, băiatul nostru de 12 ani, care are paralizie cerebrală, Slava Ivanov, de 27 de ani, care este în scaun rulant și nu poate umbla, având retard mental și Sașa Babenko, care are gradul II de invaliditate, tot cu retard mental.

Ne-am mutat din Odessa aici, gândindu-ne că va fi doar pentru o perioadă, până se vor încheia luptele acolo. Întrebările care se ridică sunt legate de Sașa Babenko, deoarece în noiembrie ar trebui să fie o altă evaluare cu privire la invaliditatea sa de gradul II, el deja face 19 ani, și comisia ar trebui să-i dea invaliditate pentru toată viața. Iar fără această aprobare din partea comisiei nu poate fi sprijinit, și actele nu pot fi făcute în continuare, dacă nu se pronunță mai întâi comisia. Dacă comisia nu acceptă ca el primească această protecție temporară, atunci în noiembrie trebuie să plecăm din țară. Dar pentru că în orașul nostru, rușii fac deja referendum și probabil o să rămână acolo, noi, de fapt, nu avem unde să ne întoarcem”, a povestit Slava.

Domnul Ion Vîntu a tradus pe toată durata întâlnirii pentru persoanele ucrainene. Menționăm că domnul Vîntu, în semn de solidaritate cu poporul ucrainean, a participat voluntar la eveniment.

- Dezbateri despre problemele presante ale persoanelor cu dizabilități, desfășurată în cadrul Ability Club, la Vâlcea

Consiliul Național al Dizabilității din România, în parteneriat cu Asociația Ability Hub, a desfășurat, în cadrul Ability Club, o dezbatere despre problemele presante ale persoanelor cu dizabilități, în data de 17.09.2022

Evenimentul a avut loc în stațiunea Băile Olănești, județul Vâlcea, și a reunit reprezentanți ai asociațiilor și ai organizațiilor locale din domeniul dizabilității: Asociația de Sprijin a Copiilor Handicapați Fizic (ASCHFR) – Filiala Vâlcea, Asociația Nevăzătorilor din România – Filiala Vâlcea-Olt, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) – Băbeni, Fundația „Soul to soul” Vâlcea, Societatea Națională Independentă a Handicapaților din România (SNIHR) – filiala Vâlcea, Asociația Ștefan Andrei și Asociația Națională a Surzilor din România (ANSR) – Filiala Vâlcea.

În cadrul dezbaterii, la care au participat 70 de persoane, au fost abordate problemele importante cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, precum lipsa accesului la asistență și îngrijire, la mediul construit, la mijloace de transport, la tehnologii asistive și alte servicii sociale, indemnizațiile de handicap mult prea mici și au fost identificate soluțiile pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale acestor persoane.

Domnul Dumitra Zamfira, președintele SNIHR – filiala Vâlcea, a subliniat câteva dintre nevoile esențiale ale persoanelor cu dizabilități, cum ar fi transformarea drepturilor care survin din biletele de călătorie în bani, decontarea integrală a costurilor serviciilor pentru utilizatorii de scaunele rulante de către stat, antrenarea tinerilor cu dizabilități în activități utile și majorarea cuantumului indemnizațiilor persoanelor cu handicap.

„O primă problemă ar fi transformarea drepturilor care survin din biletele de călătorie și rovinele în bani. Pentru gradul I cu însoțitor ar fi 100 de lei pe lună, iar pentru gradul II ar fi 50 de lei. Astfel, s-ar face economie cu tipărirea, iar o persoană sau două ar fi disponibile în direcțiile generale de asistență socială județene care se ocupă de aceste nevoi. Cea de-a doua problemă ar fi accesul mai ușor la mijloacele de locomoție, ca de pildă scaunele rulante, îndeosebi la cele la care trebuie făcute îmbunătățiri. Adică, statul să suporte integral costul acestor ajustări, nu persoanele cu dizabilități. Cea de-a treia problemă ar fi educația în familie, și anume părinții să direcționeze copiii către fundații, asociații, care să-i determine să socializeze, ca aceștia să evadeze din lumea virtuală și să facă activități care să-i ajute să treacă mai ușor peste suferință și să le fie utile în viitor.

De asemenea, ar fi mărirea cuantumului indemnizației de însoțitor, pentru că sumele actuale nu pot ajuta cu nimic persoanele cu dizabilități. Dacă atunci când s-a pus în aplicare Legea 448/2006, modul de calcul al indemnizației pentru persoana cu dizabilitate accentuată era jumătate

din salariul minim pe economie, în prezent indemnizația a rămas cam jos de tot în comparație cu jumătatea salariului pe economie.

Totodată, persoanele decidente din partea guvernului, din partea unităților departamentale județene trebuie să ia în calcul înființarea unor servicii sociale mobile care să ajute persoanele cu dizabilități în mod real, adică să se facă tratamente la domiciliu, să vină cineva care să-i acorde asistență persoanei cu dizabilități”, a precizat domnul Dumitru Zamfira.

La rândul său, doamna Sanda Diculescu, președinta ASCHFR și a filialei Vâlcea, a vorbit despre câteva probleme la nivel de organizație națională, care se pliază perfect pe nevoile membrilor filialei Vâlcea și ale tuturor.

„O problemă ar fi legată de încadrarea în grad de handicap. Se vor schimba un pic criteriile de încadrare. Atunci când mamele persoanelor cu handicap se duc la comisie cu acel dosar, trebuie să fie atente la ce medic și psiholog merg, să obțină acele acte necesare. Este foarte important ce scrie medicul specialist în acele documente. Trebuie să fim obiectivi cu privire la ceea ce pot să facă copiii noștri. Dacă ei fac totul cu ajutorul nostru, și nu singuri, asta e realitatea. Este important să știm că acele criterii sunt definitorii pentru fiecare tip de handicap.

Eu am susținut ca principală problemă mărirea indemnizației de handicap pentru adultul cu handicap. Suma de 526 lei este mult prea mică. Am fost acum două săptămâni la o întâlnire cu ANPDPD, și din câte am înțeles domnul ministru Budăi face eforturi pentru mărirea acestei indemnizații, însă nu știm nimic concret. De asemenea, o altă problemă este acel spor de 15% pentru condiții grele în cazul asistentului personal, care este prevăzut în lege și care nu se acordă din cauza procedurii greoaie, a pașilor pe care angajatorul trebuie să-i parcurgă, și anume trebuie contactat DGASP-ul, măsurați niște parametrii care identifică condițiile grele etc. Noi avem foarte multe plângeri legate de acest lucru”, a declarat doamna Sanda Diculescu.

Doamna Lucia Dinică, fondatoarea Fundației „Soul to Soul”, a subliniat nevoia înființării unor centre sociale pentru persoanele cu dizabilități, lucru posibil prin implicarea tuturor ONG-urilor.

„Aș vrea să punctez câteva lucruri, și anume să ne gândim că adulții noștri de astăzi, care mai ieri erau copiii cu handicap, ajung la o vârstă înaintată, iar handicapul lor nu se schimbă, așa că întrebarea mea și a fiecărui părinte este: Ce vor face acești adulți cu dizabilități pe viitor? Ideea fiului meu, Bogdan, pe care eu o continui și îmi doresc din suflet să se materializeze, este înființarea unor centre sociale pentru adulții cu dizabilități, ai căror părinți au decedat și au nevoie de sprijin, centre de tip familial, unde ei să se simtă ca acasă. Eu cred că imposibilul poate fi transformat în posibil, să ne unim forțele, pentru ca un astfel de centru să fie deschis în fiecare județ sau localitate. Noi avem acest centru de tip respiro, dar nu este suficient, pentru că nu sunt condițiile necesare”, a spus doamna Lucia Dinică.

Doamna Maria Vlăsceanu, reprezentanta părinților de la Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă din Băbeni, a punctat faptul că, în România, să fii părinte de copil cu dizabilități presupune implicare și prezență permanentă, precum și confruntarea cu multiple nevoi, pe toate ariile existențiale.

„Astfel, ne confruntăm în permanență cu lipsa resurselor financiare, generată de nevoi, precum nevoia de medicamente și dispozitive specifice și nedecontate sau decontate parțial de către CNAS, nevoia de asistență și supraveghere permanentă, nevoia de transport către unitățile sanitare și bazele de tratament, către unitățile școlare sau în alte părți etc.

În ceea ce privește transportul, statul asigură decontarea unui anumit număr de bilete sau combustibil, în funcție de gradul de handicap al beneficiarului. Există însă și situația copiilor cu grad de handicap și cu cerințe educaționale speciale, orientați către unități școlare de învățământ special, nevoiți să facă naveta zilnic către alte localități decât cea de domiciliu, majoritatea acestor copii fiind încadrați în grad grav, cu asistent personal sau cu însoțitor. În această situație mă regăsesc și eu cu fetița mea, obligate fiind să facem naveta zilnic din localitatea de domiciliu către școala specială din Rm.Vâlcea. Fetița mea a depășit deja vârsta de 10 ani, la care mai beneficia de 50% reducere la costul biletului de călătorie, deci amândouă plătim câte 24 de lei dus-întors, deci 48 de lei zilnic, în medie 1000 de lei pe lună.

O altă mare durere și problemă a noastră este reprezentată de marginalizare, de lipsa de incluziune, atitudinea societății față de situația copiilor noștri fiind, de cele mai multe ori, una de respingere, de lipsă de empatie și de înțelegere. Ne confruntăm față în față cu segregarea în școli și grădinițe, prin excluderea sau neimplicarea copiilor noștri în activitățile școlare sau extrașcolare, nefiind doriți în colectivul clasei sau grupei din care fac parte.

În ceea ce privește învățământul special sau special integrat, acesta se confruntă la ora actuală cu un mare deficit de profesori itineranți și de sprijin la nivel național. Este foarte mare nevoie, de asemenea, de cadre specializate și de programe de instruire și formare pentru cadrele didactice din învățământul de masă.

În cazul nostru, la Vâlcea, încă se raportează un mare deficit de norme școlare pentru învățământul special și special integrat, și constatăm, în același timp, și necesitatea unui număr mai mare de unități școlare de învățământ incluziv, deoarece, la nivel de județ, există un singur Centru Școlar de Educație Incluzivă, CSEI Băbeni, cu patru unități școlare aflate în subordine, la Băbeni, Rm.Vâlcea, Fântâțești și Drăgășani, ceea ce nu acoperă nici pe departe numărul mare de copii cu CES și grad de handicap, aproape 1500, raportat de către IȘJ Vâlcea pentru anul școlar 2022-2023.

Tot la capitolul învățământ, este nevoie de o revizuire radicală a curriculei școlare pentru copiii cu CES și dizabilități, și adaptarea acesteia la nivelul de intelect al beneficiarilor, prin programe specifice fiecărei categorii, cu obiective clar stabilite pe grupe, în funcție de gradul și aria de afectare ale fiecăruia”, a declarat doamna Maria Vlăsceanu.

„Vorbim, de asemenea, despre nevoia de socializare și de terapie, atât pentru copii, cât și pentru părinți. După cum se știe, copiii cu dizabilități au nevoie de terapii specifice, recomandate de către specialiști și stabilite prin planul de intervenție personalizat al fiecăruia, terapii care sunt parțial, într-o mică parte, asigurate și decontate de către stat. Aici intervine marea durere, și de cele mai multe ori, neputința noastră, a părinților, când alergăm cu disperare peste tot pe unde auzim despre specialiști ori centre de recuperare, în căutarea unor miracole uneori, sau pentru găsirea de soluții pentru diagnosticul copiilor noștri. Observăm în ultimul timp o explozie a cazurilor de autism, o creștere progresivă a cazurilor de boli rare cu diagnostic necunoscut în rândul copiilor mici, ceea ce necesită o atenție deosebită și o implicare amplă și extrem de costisitoare din partea părinților, în ceea ce privește mecanismul de stabilire a diagnosticului și apoi a tratamentului. Toate acestea depășesc cu mult resursele financiare și de orice fel ale familiei, uneori se ajunge chiar la separarea părinților, fiind, astfel, o majoritate de părinți singuri cu copii cu dizabilități, părinți copleșiți de griji și responsabilități, cu nevoi la fel de speciale ca ale copiilor noștri.

În scurt timp, copiii noștri vor deveni adulți, iar scopul nostru de acum este ca ei să devină adulți pe cât se poate de funcționali. De aceea, este mare nevoie ca ACUM să ne stabilim corect obiectivele, iar instituțiile abilitate ale statului să vină în sprijinul nostru, prin alocarea resurselor necesare.

Vorbind despre nevoia de socializare, aducem în discuție nevoia înființării de centre respiro, de centre sociale de zi, de programe de activități pe diverse domenii, cu scop incluziv, care este stringentă peste tot și, mai ales, în județul Vâlcea. Ne dorim să avem, pentru început, cel puțin în Rm.Vâlcea, două astfel de centre, pentru copii și pentru adulți, cu posibilitate de înființare, apoi și în celelalte orașe și localități rurale ale județului.

Așa cum am mai spus, cuvântul magic este INCLUZIUNE, și este tot ceea ce ne dorim pentru copiii noștri. Printr-o atitudine pozitivă, setată pe găsirea de soluții și pe implicare, ne manifestăm dorința de apartenență și participare la viața socială, lucrând fiecare, în mod constructiv, pentru misiunea care ne-a fost dată”, a adăugat doamna Maria Vlăsceanu.

• Consiliul Național al Dizabilității din România și Asociația Handicapaților Neuromotor – Argeș, cu sprijinul doamnei președinte, Rodica Nicolae, au organizat, în data de 17.11.2022, o întâlnire de lucru la care au participat următoarele organizații ale persoanelor cu dizabilități din Argeș: Asociația de Sprijin a Copiilor cu Handicap Fizic din Romania – filiala

Argeș, Asociația Nevazatorilor – filiala Argeș, Asociația Națională a Surzilor din România – filiala Argeș, Sindicatul Asistenților Personali ai persoanelor cu handicap – Argeș.

La întâlnire a mai fost prezent Valter Alexandru Jianu, președinte executiv al Asociației Solidaritate Umană Nova, care de la începutul războiului din Ucraina a oferit sprijin refugiaților ucraineni (aproximativ 500 de persoane).

În cadrul dezbaterii, la care au participat 45 de persoane, a fost abordată, cu precădere, situația persoanelor cu dizabilități din Argeș, fiind prezentate diferite abuzuri din partea administrației locale cu care se confruntă aceștia, sărăcia veniturilor, lipsa accesibilității, lipsa accesului la servicii bancare, lipsa locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități, lipsa materialelor igienico sanitare, cuantumul redus de decontare a dispozitivelor medicale, încălcarea drepturilor asistenților personali.

Doamna Rodica Nicolae, președintele Asociației Handicapaților Neuromotor – Argeș, a vorbit despre problemele persoanelor cu dizabilități, subliniind că prin sindicate, prin acțiuni colective și sincronizate, ele se pot soluționa.

„În județul Argeș, problemele persoanelor cu nevoi speciale sunt cam aceleași ca și în alte județe. Drepturile legale și umane sunt respectate într-o măsură mai mică sau mai mare, în funcție de nivelul educațional locativ. În vestul țării nivelul civilizației este mai ridicat, nici probleme nu prea sunt, spre deosebire de sud. Din păcate, rezolvările problemelor particulare sau generale sunt soluționate doar în instanță, și poate nici atunci.

„Întărirea formelor de organizare ca sindicatele, CNDR, sincronizarea acțiunilor, poate chiar în forță, reprezintă o formă ideală de soluționare”, spune doamna Rodica Nicolae.

Doamna Mariana Zarvă, președintele Sindicatului Asistenților Personali ai persoanelor cu handicap – Argeș și mama unui copil cu dizabilități mentale, afirmă că, prin prisma funcției, a aflat problemele cu care se confruntă membrii Sindicatului, precum nerespectarea drepturilor asistenților personali de către autoritățile locale și nevoia de a se adresa în instanță pentru câștigarea drepturilor.

„Nu înțeleg, dacă legea este lege, de ce trebuie să ajungem noi în instanță, de ce trebuie să ne judecăm ca să ne fie respectate drepturile? De exemplu, eu sunt părinte singur, am o vârstă (61 de ani), iar în cazul în care mă confrunt cu o problemă de sănătate, nu am un loc unde să-mi las copilul, măcar 2-3 zile, în care să-mi pot face un tratament. Nu avem sprijinul autorităților locale. Dacă copilul meu are nevoie până la 18 de ani de asistență, de cineva care să-l ajute 24h/24h, cum poți tu să-i ceri să lucreze, cine îl angajează?”, a declarat doamna Mariana Zarvă.

Domnul Ion Toloș, președintele Asociației de Sprijin a Copiilor Handicapați Fizic – Filiala Argeș, a precizat că, deși s-a ajuns la a treia strategie pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, încă sunt o mulțime de probleme care trebuie rezolvate atât de autoritățile centrale, cât și de autoritățile locale.

Reprezentanții Asociației Naționale a Surzilor din România – filiala Argeș subliniază că, printre problemele cu care se confruntă, se numără numărul mic de interpreți la nivel național pentru nevoile lor și lipsa accesului la educație, în sensul că unele cadre didactice din școlile speciale pentru surzi nu cunosc limbajul semnelor, ceea ce crează mari probleme copiilor surzi din școlile respective.

Totodată, reprezentanții Asociației Nevăzătorilor – Filiala Argeș au abordat probleme presante, cum ar fi lipsa locurilor de muncă, procesul greoi de decontare a carburantului și indemnizația de handicap insuficientă pentru traiul zilnic.

În urma întâlnirii, participanții au stabilit să facă demersuri comune repetate, pe lângă instituțiile responsabile, până la soluționarea problemelor.

Informații suplimentare legate de dezbateri și fotografiile realizate de Peter Klaus Tontsch se găsesc pe site-ul CNDR și în materialele publicate în Jurnal social.

3.2. Direcția de acțiune – Monitorizarea aplicării legislației și a strategiilor în domeniu

„Convenția ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități recunoaște explicit dizabilitatea ca pe o problemă a drepturilor omului și, de asemenea, faptul că „este un concept în

evoluție și că acesta rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu deficiențe și barierele de atitudine și de mediu care împiedică participarea lor deplină și efectivă în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți. Acele condiții sociale, economice, juridice, politice și de mediu care acționează ca bariere în exercitarea deplină a drepturilor persoanelor cu dizabilități trebuie să fie identificate și eliminate pentru ca persoana cu dizabilități să-și poată îndeplini rolurile în societate, la fel ca toți ceilalți.”

Obiectiv:

Prin acțiunile sale, Consiliul Național al Dizabilității din România se asigură că statul mobilizează resursele necesare pentru eliminarea barierelor, astfel încât nicio persoană cu dizabilități să nu fie marginalizată, exclusă, abuzată sau discriminată, iar alegerile și aspirațiile ei să fie respectate și sprijinite, așa cum se obligă prin adoptarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027, a Legii 448/2006 privind promovarea și protejarea drepturilor persoanelor cu handicap și a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. CNDR urmărește rezultatele legate de atingerea obiectivelor/țintelor specifice prin care să se asigure implementarea Convenției.

Grup țintă: instituții și autorități implicate în implementarea obligațiilor asumate de România prin ratificarea Convenției, persoane cu dizabilități, familiile care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali, reprezentanți ai autorităților publice locale, reprezentanți mass-media, specialiști etc.

Descriere:

În anul 2021 a început perioada de implementare a Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027, Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021 – 2027, Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2021-2027, Strategiei Naționale de Sănătate 2021-2027, Strategiei europene privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030.

Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPH) este primul instrument internațional obligatoriu din punct de vedere juridic în domeniul drepturilor omului care abordează în mod specific handicapul. Scopul convenției este „să promoveze, să protejeze și să garanteze că toate persoanele cu handicap se bucură de toate drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și să promoveze respectul pentru demnitatea lor inerentă”.

Convenția recunoaște explicit dizabilitatea ca pe o problemă a drepturilor omului și, de asemenea, faptul că „este un concept în evoluție și că acesta rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu deficiențe și barierele de atitudine și de mediu care împiedică participarea lor deplină și efectivă în societate în condiții de egalitate cu ceilalți”. Acele condiții sociale, economice, juridice, politice și de mediu care acționează ca bariere în exercitarea deplină a drepturilor persoanelor cu dizabilități trebuie să fie identificate și eliminate pentru ca persoana cu dizabilități să-și poată îndeplini rolurile în societate, la fel ca toți ceilalți.

În anul 2018, având în vedere finalizarea perioadei de implementare a Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 - 2020 și a Planului operațional, Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții a elaborat proiectul Consolidarea mecanismului de coordonare a implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, cu obiectivul general „de a face funcțional în România mecanismul de coordonare a implementării Convenției”, prin „elaborarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități, 2021-2027.

Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027 continuă și dezvoltă demersul de implementare a Convenției, iar obiectivul general al Strategiei 2021-2027 este de a **asigura participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități, bazată pe libertatea de decizie, în toate domeniile vieții și într-un mediu accesibil și rezilient.**

În toate etapele de programare, implementare, monitorizare și evaluare a programelor, ANPDPD, trebuie să urmărească participarea și integrarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți.

Consiliul Național al Dizabilității din România monitorizează modul de implementare a celor opt domenii cuprinse în Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027, bazate pe drepturi, ancorate profund în Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități: accesibilitate și mobilitate; protecția efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități; ocupare; protecție socială, inclusiv abilitare/reabilitare; viață independentă și integrare în comunitate, inclusiv accesul la servicii publice; educație; sănătate; participare politică și publică.

Potrivit „Diagnozei situației persoanelor cu dizabilități în România”, dizabilitatea implică cel mai adesea costuri suplimentare specifice care trebuie acoperite, pentru ca persoana să poată trăi în mod adecvat în societatea din care face parte.

Studiile internaționale au arătat că acest cost suplimentar al vieții generat de dizabilitate variază în funcție de un complex de factori precum: severitatea și tipul dizabilității, compoziția gospodăriei, vârsta persoanei cu dizabilități, serviciile de abilitare sau reabilitare pe care persoana le poate accesa în localitatea sa, stilul său de viață sau ocupația pe care o are. În absența unor beneficii adecvate, acest cost fie nu este acoperit deloc, ceea ce duce la o deteriorare a sănătății persoanei, fie este compensat prin reducerea altor cheltuieli pe care persoana ar fi trebuit să le facă pentru un trai adecvat.

În această direcție de acțiune se înscriu și participările CNDR la dezbateri/conferințe/întâlniri de lucru pe diverse teme privind dizabilitatea la solicitarea ANPDPD, precum și a altor instituții ale statului, comisii parlamentare, a ONG-urilor etc.

Participarea la dezbateri organizate de instituții ale statului (sumar):

Participării la ședința de dezbateri a proiectului de HG privind atribuțiile, organizarea și funcționarea ANPDPD, garant al respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități inclusiv ale asistenților personali ai acestora. (28.02.2022);

Cu acest prilej, CNDR a făcut o serie de propuneri:

- întărirea capacității de control în ceea ce privește serviciile sociale oferite de organisme publice și/sau private;
- accesibilizarea conform NP 051-2012 Normativ privind adaptarea clădirilor civile și a spațiului urban aferent la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap- Revizuire NP 051 – 2001;
- respectarea condițiilor de funcționare a UPA, prin control direct la sediul acestora, nu numai prin analiza rapoartelor de activitate;
- dispunerea și de posibilitatea sancționării neregulilor în condițiile în care acestea nu au fost corectate, deși au fost impuse ca măsuri la termen, în raportul de control;
- Participarea la Conferința de promovare a proiectului „Sistem național de management privind dizabilitatea (SNMD)” organizată de ANPDPD.
- Participarea la evenimentul „Consolidarea guvernancei publice la centrul guvernului”, care face parte din proiectul „Dezvoltarea capacității administrative în domeniul guvernării publice – o abordare coordonată a Centrului Guvernului României-PNP003” implementat în parteneriat cu Ministerul Justiției și Autoritatea pentru Digitalizarea României, finanțat prin Granturile Spațiului Economic European (SEE) și Norvegiene 2014-2021, beneficiind de expertiza Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).
- Participare la o MASĂ ROTUNDĂ cu tema „Egalitatea de șanse pe bune”, în contextul Zilei Naționale a Egalității de Șanse, organizată de Comisia pentru drepturile omului, egalitate de șanse, culte și minorități, în vederea identificării unor soluții și direcții prioritare pentru îmbunătățirea asigurării egalității de șanse în toate domeniile.
- Participarea la întâlnirile organizate de Consiliul de monitorizare, prin intermediul platformei ZOOM, pe tematica dizabilității.
- Participarea la întâlnirea cu președintele ANPC, împreună cu Ability Hub, organizată pe ZOOM. Discuțiile au fost axate pe aspecte legate de acces și accesibilitate, refuzul acordării unor servicii de către unele instituții bancare, magazine inaccesibile, prevenirea riscului de accidentare la metrou etc.

- Participarea la o serie de întâlniri cu reprezentanți ai AEP care au avut ca temă facilități pentru persoanele cu dizabilități pentru a-și putea exercita dreptul la vot, precum și consultarea noastră în vederea elaborării unui chestionar.

Precizăm că la acestea au participat președintele CNDR, angajați ai secretariatului executiv precum și reprezentanți ai ONG-urilor membre, unde s-au exprimat puncte de vedere prin luări de cuvânt sau în scris, transmise prin intermediul poștei electronice. CNDR a emis de fiecare dată, acolo unde s-a cerut, sugestii și propuneri care au fost transmise prin email organizatorilor. De asemenea, CNDR a diseminat informațiile și chestionarul elaborat de AEP.

• *Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” nu ține cont de specificul diferitelor tipuri de dizabilități și implicit de nevoile acestora*

În data de 29.03.2022, pe ordinea de zi a Consiliului Economic și Social s-a aflat Proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027 și a Planului operațional privind implementarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027.

Doamna Daniela Tontsch, președinte al Consiliului Național al Dizabilității din România, membru în Plenul Consiliului Economic și Social, a supus Plenului următoarele observații:

„În conținutul Proiectului se menționează:

„În anul 2018, luând în considerare faptul că HG nr. 655/2016 pentru aprobarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 – 2020 și a Planului operațional se apropia de finalizarea perioadei de implementare, conștienți de importanța intensificării procesului de implementare a Convenției, a fost elaborat proiectul Consolidarea mecanismului de coordonare a implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, cu obiectivul general „de a face funcțional în România mecanismul de coordonare a implementării Convenției.” În acest context, „elaborarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități, 2022-2027, care să asigure implementarea Convenției, cu obiective/ținte specifice cu indicatori măsurabili”, a devenit un obiectiv specific. Strategia 2022-2027 include date și informații din „Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România”¹, document elaborat în cadrul proiectului cu asistență tehnică din partea Băncii Mondiale. Constatările, interpretările și concluziile exprimate în Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România nu reflectă în mod necesar poziția Guvernului României, iar Banca Mondială nu garantează acuratețea datelor incluse în acest document.”

Este îngrijorător faptul că în Strategie apare explicit că Raportul diagnoză nu este asumat de Guvernul României, având în vedere că această diagnoză a fost realizată în cadrul proiectului „Consolidarea mecanismului de coordonare a implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități” implementat de Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții cu asistența tehnică a Băncii Mondiale. Documentul a beneficiat de un proces intern de evaluare (peer review) la care a participat o echipă de management din partea Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

Din analiza Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027 și a Planului operațional privind implementarea Strategiei privind drepturile persoanelor cu dizabilități constatăm că Raportul diagnoză a stat la baza elaborării Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027 și Planului operațional privind implementarea Strategiei.

În documentele care însoțesc Proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027 se menționează:

„Elaborarea diagnozei a presupus consultări cu persoane cu dizabilități și reprezentanții acestora, colaborarea cu actori instituționali implicați în procesul de culegere de date și o cercetare calitativă la nivel național la care au contribuit reprezentanți ai instituțiilor centrale, județene, locale; angajatori; reprezentanți ai organizațiilor furnizoare de servicii. [...] La procesul de colectare de date au participat: Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Administrația Națională a Penitenciarelor, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, Avocatul Poporului, Casa Corpului Didactic, Centre Județene/al Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională, Consiliul Național al Audiovizualului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, Inspectoratul General pentru Imigrări, Institutul Național pentru Sănătatea Mamei și Copilului, Inspectorate Școlare Județene/al Municipiului București, Ministerul Educației, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Sănătății, Ministerul Tineretului și Sportului, Serviciile de Autoritate Tutelară (cu sprijinul Instituțiilor Prefectului), Ministerul Culturii, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației.

Astfel, analizele cuprinse în diagnoză se bazează pe: date colectate pentru prima oară de la peste 30 de tipuri de instituții de la nivel central, județean sau local; un sondaj realizat în perioada august-octombrie 2020, reprezentativ la nivel național pentru persoanele cu dizabilități și pentru celelalte persoane cu vârste de peste 16 ani, pentru completarea chestionarelor fiind vizitate 16.000 de adrese din 500 de unități primare de selecție; date de sondaj EU-SILC3 analizate pe grupuri de interes în evoluție 2010-2018, pentru România și celelalte țări ale Uniunii Europene; date calitative constând în 583 de interviuri realizate cu actori relevanți pentru problematica fiecărui domeniu, și anume: persoane cu dizabilități, asistenți personali și familie, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale relevante, reprezentanți ai instituțiilor publice centrale și locale.”

„Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România” este produsă în cadrul Acordului privind Serviciile de Asistență Tehnică Rambursabile cu privire la „Consolidarea mecanismului de coordonare aferent implementării Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD)”

Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” nu ține cont de specificul diferitelor tipuri de dizabilități și implicit de nevoile acestora. Deși Strategia își propune „asigurarea unui standard de viață adecvat pentru persoanele cu dizabilități, cu șanse egale cu toate celelalte persoane”, nu prevede majorări ale veniturilor acestora, venituri care constau din indemnizații de handicap ale căror cuantumuri nu pot satisface nici pe departe necesitățile de subzistență ale celei mai vulnerabile categorii sociale. În actualul context economic, caracterizat prin creșterea inflației și explozia prețurilor, persoanele cu dizabilități se confruntă cu dificultăți materiale extreme care impun măsuri imediate de sprijin. Creșterea gradului de ocupare al persoanelor cu dizabilități și „accesul acestora la locuri de muncă care să le plaseze peste pragul sărăciei” este un obiectiv de perspectivă care nu le poate ajuta imediat să facă față actualului context economic dificil pentru întreaga populație. De asemenea, chiar și ca măsură de perspectivă, integrarea pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități nu este aplicabilă în cazul tuturor celor din această categorie. Conform Planului operațional de implementare a Strategiei privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Ținta 13 prevede ca, până în anul 2027, numărul persoanelor cu limitări de sănătate în activitățile curente, sărace sau excluse social, va scădea cu 250.000, iar Ținta 14 stabilește ca persoanele cu dizabilități care pot plăti cu dificultate cheltuielile curente absolut necesare va scădea față de anul 2018 cu 50%. Este improbabil că aceste ținte vor putea fi atinse

Uniunii Europene care este auditorul extern al Comisiei Europene. La întâlnire a participat și doamna Claudia Brătan, director executiv al CNDR.

Solicitarea Curții de Conturi Europene a fost făcută în contextul auditului de performanță privind egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități pe care Curtea de Conturi Europeană îl desfășoară în prezent. În cadrul auditului, echipa de audit vizitează mai multe state membre ale UE, inclusiv România, unde se realizează interviuri cu autoritățile române.

De asemenea, au fost consultate organizațiile neguvernamentale pentru persoanele cu dizabilități pentru a obține punctele lor de vedere.

Daniela Tontsch, președinte al CNDR, a abordat în mod prioritar sărăcia în rândul persoanelor cu dizabilități și efectele acesteia asupra incluziunii sociale a acestei categorii.

Indemnizația lunară a persoanelor cu dizabilități este la valori umiltoare: 525 de lei pentru adultul cu handicap grav, 395 de lei pentru adultul cu handicap accentuat și 64 de lei pentru adultul cu handicap mediu. Cu aceste indemnizații persoanele cu dizabilități nu pot acoperi nici 5% din costurile legate de dizabilitate și evident 0% din cele de subzistență.

3.2. Direcția de acțiune – Advocacy – proces de influență a politicilor publice cu scopul îmbunătățirii calității vieții persoanelor cu dizabilități

„Statele Părți se angajează să asigure și să promoveze exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru toate persoanele cu dizabilități, fără nici un fel de discriminare pe criterii de dizabilitate, să adopte măsuri imediate, eficiente și adecvate pentru creșterea gradului de conștientizare a problematicii persoanelor cu dizabilități și a drepturilor acestora în societate prin combaterea stereotipurilor, prejudecăților promovarea recunoașterii capacităților și contribuțiilor persoanelor cu dizabilități și garantarea participării depline, cu drepturi, obligații și șanse egale a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții” – Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD).

CNDR are misiunea și scopul de a apăra și promova drepturile și interesele legitime comune tuturor persoanelor cu dizabilități din România. Potrivit principiilor și obiectivelor prevăzute în Statut, CNDR are obligația de a sensibiliza și conștientiza factorii decidenți în vederea schimbării politicilor, practicilor și atitudinilor existente față de dizabilitate, în acord cu prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, a Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027.

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR) a inițiat și a demarat un alt mod de dialog social, prin organizarea unor întâlniri informale cu parlamentari și decidenți. Este o premieră, pentru că inițiativa depășește normele de interacțiune socială dintre decidenți și persoanele cu dizabilități.

„Unul dintre principiile mele este să ajut persoanele cu care interacționez să mă cunoască, pentru a înțelege nevoile mele de persoană cu dizabilități. Acest principiu este valabil și când vorbim despre relațiile dintre decidenți și persoanele cu dizabilități din România. Îi numim «aleșii noștri». Nu ne mărginim la a le spune doar aleșii, ci întotdeauna adăugăm «noștri», pentru că ei sunt mai mult decât o alegere. Al doilea cuvânt sugerează o legătură mai presus de procedura exercițiului democratic prin scrutin. Mergem la urne ca să-i alegem pe cei despre care credem și sperăm că vor rezona cu noi și de la care avem legitime așteptări. Din patru, în patru ani, aleșilor noștri le încredințăm speranțele, năzuințele și nevoile noastre, așteptându-ne ca ei să ne ajute să le împlinim.

Pentru persoanele cu dizabilități din România, titulatura aleșii noștri are o semnificație profundă, pentru că acest grup de oameni se distinge în societate, printr-un cumul de suferință și de

nevoi speciale. Ei nu-și pot permite să renunțe la speranțele pe care le leagă de aleșii noștri. Parcursul existențial al persoanelor cu dizabilități depinde de modul în care răspund aleșii noștri la nevoia de empatie și de sprijin transmise de această categorie de alegători prin votul lor. Persoanele cu dizabilități investesc sentimente similare unui S.O.S în votul lor.

Pornind de la convingerea că o soluție eficientă, pentru ca problemele persoanelor cu dizabilități să fie soluționate, constă în crearea și întărirea unor punți interumane cu aleșii noștri, într-un cadru informal, CNDR, în calitate de reprezentant a peste 300.000 de persoane cu dizabilități, inițiază o serie de întâlniri publice cu parlamentari și decidenți dispuși să accepte invitația noastră la cină”, a declarat Daniela Tontsch, președinta Consiliului Național al Dizabilității din România.

Astfel că, începând cu luna septembrie 2022, au avut loc întâlniri informale lunare, la cină de lucru, cu factori decidenți, reprezentanți ai partidelor parlamentare:

În data de 30.09.2022, au răspuns invitației la cină doamna Silvia Dinică și domnul Cristian Ghica, senatori USR.

„Aș vrea să mulțumesc pentru invitația de a discuta direct despre ce putem face pentru a elimina barierele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități. Parlamentul și instituțiile statului au obligația de a face mai mult și mai repede, pentru a asigura incluziunea și a elimina discriminarea cu care se confruntă persoanele cu dizabilități”, a declarat doamna senator Silvia Dinică.

„Mă bucur că reprezentanții Consiliului Național al Dizabilității din România au ales această formă de dialog cu parlamentarii și mă bucur că am avut ocazia să mă reîntâlnesc cu câțiva oameni extraordinari. Aceștia cunosc foarte bine care sunt problemele persoanelor cu dizabilități și au venit cu propuneri și idei foarte bune pe acest subiect. Îmi doresc ca discuțiile cu reprezentanții Consiliului să continue, iar colaborarea pe care o avem să fie cât mai strânsă. Atât eu, cât și colega mea Silvia Dinică și toți ceilalți aleși USR suntem extrem de atenți la situația persoanelor cu dizabilități și ținem cont de orice propunere menită să facă viața puțin mai bună pentru acești oameni”, a declarat senatorul Cristian Ghica.

În data de 13.10.2022, au răspuns invitației la cină domnul Dan Cristian Popescu, deputat PSD și doamna Paula Pasciuc – consilier local Sector 2.

„Consiliul Național al Dizabilității din România are și va avea mereu în mine un partener în apărarea și promovarea drepturilor și intereselor legitime comune tuturor persoanelor cu dizabilități. Societatea modernă înseamnă o societate tolerantă, incluzivă, solidară, în care drepturile și demnitatea umană sunt virtuți morale indispensabile. O societate modernă nu permite nicio abatere de la aceste valori și fiecare dintre noi are datoria de a proteja drepturile și libertățile fundamentale.

Astfel, alături de Consiliul Național al Dizabilității din România voi contura cele mai bune soluții, atât în ceea ce privește legislația românească, cât și corelarea acesteia cu documentele europene și internaționale privind problematica dizabilității”, a declarat Dan Cristian Popescu.

În data de 9. 11.2022, au răspuns invitației la cină doamna Monica Cristina Anisie, senator PNL și domnul Jean Badea – subprefectul Municipiului București.

„Cred cu tărie că datoria noastră, a tuturor, este să fim alături de persoanele aflate în nevoie, alături de cei care luptă în fiecare moment pentru viață! De aceea, am răspuns «prezent» cu bucurie, ca de fiecare dată, invitației lansate de reprezentanții Consiliului Național al Dizabilității din România și mărturisesc că mi-a făcut mare plăcere să discutăm despre reușitele înregistrate de federație în sprijinul persoanelor cu dizabilități. În cadrul întâlnirii noastre dedicate crizei din Ucraina, mai precis soluțiilor incluzive și recuperării pentru persoanele cu dizabilități,

mi-am afirmat, în calitate de senator în Parlamentul României, dar și în calitate de președinte al PNL Sector 2, sprijinul pentru identificarea și urgentarea soluțiilor în acest sens.

Mărturisesc cu emoție că eu mi-am găsit eroii în persoanele cu dizabilități, le admir puterea și faptul că nu lasă ca viața să le fie definită de astfel de încercări. Mesajul meu către toate aceste persoane este unul din suflet și spus cu sinceritate și respect: doresc ca, împreună cu reprezentanții CNDR, să contribui, în mod susținut, pentru ca fiecare dintre voi să învingeți toate barierele și vă îndemn să fiți puternici și să vă bucurați de roua măruntelor lucruri!”, a declarat doamna senator Monica Anisie.

„Am avut bucuria să îi întâlnesc pe reprezentanții Consiliului Național al Dizabilității din România într-un cadru în care am renunțat la rigorile formale și am putut discuta deschis despre situația și problemele persoanelor cu dizabilități din România, dar și despre succesele pe care, prin activitatea susținută a dumnealor, le-au înregistrat. Poate nu întâmplător, această întâlnire a avut loc în preajma Zilei Mondiale a Toleranței (16 noiembrie), căci societatea de azi trebuie să fie mai tolerantă și mai incluzivă, să fie mai pregătită pentru respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Pentru mine, această întâlnire a reprezentat încă o lecție de viață. M-a impresionat în mod deosebit determinarea și perseverența cu care acești oameni luptă pentru semenii lor”, a spus domnul domnul Jean Badea – subprefectul Municipiului București.

Pe tot parcursul întâlnirilor, într-un cadru prietenos, fără bariere, noi, reprezentanții Consiliului Național al Dizabilității din România, am abordat nevoile tuturor persoanelor cu dizabilități, având în vedere că acestea se confruntă cu dificultăți tot mai mari, în contextul multiplelor crize suprapuse, cauzate de războiul din Ucraina. Împreună am analizat problematica persoanelor cu dizabilități din România și am stabilit o listă de priorități, care vor fi aduse în atenția parlamentarilor și decidenților în perioada imediat următoare

Aceste întâlniri au fost posibile cu asistența financiară a partenerului finanțator CBM și a European Disability Forum (Forumului European al Dizabilității).

Prezentarea întâlnirilor și fotografiile realizate de Peter Klaus Tontsch, se găsesc pe site-ul CNDR și în materialele publicate în Jurnal social.

„Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități”, eveniment organizat de Consiliul Național al Dizabilității din România, cu prilejul Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități

Sub patronajul Președintelui Camerei Deputaților, domnul Marcel Ciolacu, Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR) a organizat „Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități”, în data de 3 decembrie, 2022, cu prilejul Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități, unde au participat aproximativ 400 de persoane cu dizabilități și însoțitori.

Evenimentul a avut loc în Parlamentul României, Camera Deputaților, în intervalul orar 12 – 16, în Salonul de Recepții, din cadrul Centrului Internațional de Conferințe și a cuprins trei componente:

1. Deschiderea de către reprezentanți ai Parlamentului, Guvernului și ai instituțiilor publice;
– prezentarea unei diagnoze a situației persoanelor cu dizabilități în cadrul discursurilor susținute de persoane cu dizabilități;

– discursuri motivaționale, susținute de persoane cu dizabilități care au parcurs cu succes diferite studii, persoane care s-au angajat și au păstrat locul de muncă, și discursuri legate de participarea politică a persoanelor cu dizabilități.

2. Angajatori incluzivi.

3. Două ore de networking, timp în care s-a servit masa, și participanții au legat prietenii, au obținut contacte pentru viitoare parteneriate, au cunoscut oportunități de angajare etc. Din experiența noastră, persoanele cu dizabilități își doresc cel mai mult să interacționeze, iar noi am planificat-o într-un mod constructiv.

Printre invitați a fost și un grup de șapte persoane cu dizabilități, refugiate din Ucraina, de la Centrul de Găzduire pentru Persoane Strămutate din Ucraina organizat în Colegiul Tehnic Edmond Nicolau – Cămin E.

La Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități au participat și au rămas alături de persoanele cu dizabilități pe toată durata evenimentului următorii: domnul Cristian Vasilcoiu, Secretar de Stat din partea Ministerului Muncii și Solidarității Sociale; domnul Mihai TOMESCU, președintele Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități; domnul Petre DINICĂ, director al Direcției Drepturi Persoane cu Dizabilități, din cadrul ANPD; domnul Alexandru BĂLĂNESCU, consilier, Instituția Avocatul Poporului; doamna senator Arina MOȘ, mandată de președinta Senatului, doamna Alina Gorghiu; doamna deputat Oana ȚOIU, din partea grupului parlamentar USR; doamna dr. Mirabela Elena CHIVU, directorul medical al Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă.

Doamna deputat Carmen-Ileana MIHĂLCESCU l-a reprezentat pe domnul președinte al Camerei Deputaților, Marcel Ciolacu.

Vorbitorii evenimentului, pe lângă reprezentanții Guvernului, ai Parlamentului și ai autorităților publice centrale, au fost: Daniela TONTSCH, președinta Consiliului Național al Dizabilității din România; Tudorel TUPILUȘI, președintele Asociației Nevăzătorilor din România; Georgeta CRIȘU, președinta Asociației Naționale pentru Copii și Adulți cu Autism din România; Lavinia BESNEA, reprezentanta Asociației de Sprijin a Copiilor Handicapați Fizic – România; Maria TEODORESCU, președinta Asociației Distroficilor Muscular din România; Ecaterina VRĂSMAȘ, președinta Asociației RENINCO – Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru Integrarea în Comunitate a Copiilor și Tinerilor cu Cerințe Educative Speciale; Andra DINCĂ, persoană cu dizabilități, tânăra scriitoare; Laura STIFTER, profesoară, participare politică; Marta Iozefina BENCZE, consultant Banca Mondială, consilier local, speaker motivațional, participare politică; Dana NUȚA, președinta Asociației Ability HUB; Dr. Mirabela Elena CHIVU, directorul medical al Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă; Tedy NECULA, Creative Director – Necula Agency Inspirational Video Content; Monica RADU, scriitor; Costel PÎRNĂU, psiholog, scriitor, compozitor; Ovidiu MILIAN, președinte al Asociației Deficienților Locomotori Bihor; Dan PATZELT, fondatorul Asociației pentru Dezvoltare Urbană; Daniel CARAIVAN, sociolog, fondatorul Asociației DanRom; Ionuț GEORGESCU, reprezentant al Centrului General de Arhivare – Unitate Protejată Autorizată; Ionuț GEORGESCU, reprezentant al Carpat Investment – Unitate Protejată Autorizată.

Participanții au primit în dar cărți ale următorilor autori, persoane cu dizabilități: Radu Sergiu Ruba, Rusty Adriana Holtei, Lavinia Elena Niculicea, Monica Radu, Marta Iozefina Bencze, Daniel Caraivan, Costel Pîrnău, Andra Dincă.

Au mai fost oferite: obiecte personalizate decorate manual de Ionuț Chiricuță; „Îngerași din ispos”, creații realizate de Asociația „Proiectul Viziunea Nevăzătorilor” – Alba Iulia; aranjamente decorative pentru mese realizate de Alexandru Ciocinta.

Toate discursurile au fost publicate în ziarul online www.jurnal-social.ro, publicația Consiliului Național al Dizabilității din România.

Annual, în data de 3 decembrie, celebrăm Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități („International Day of People with Disability”), cu scopul de a promova și implementa programele destinate îmbunătățirii condițiilor de viață pentru persoanele cu dizabilități. Marcarea acestei zile are ca obiectiv promovarea unei mai bune înțelegeri în ceea ce privește problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități și susținerea demnității, a drepturilor și a bunăstării acestora. Este, totodată, o ocazie pentru o schimbare de atitudine față de aceste persoane, prin eliminarea barierelor în ceea ce privește implicarea lor în diverse sfere de activitate.

Referindu-se la obiectivul Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități, de a promova o mai bună înțelegere a problemelor din viața persoanelor cu dizabilități, domnul președinte al Camerei Deputaților, Marcel Ciolacu, a transmis: „*Mi-aș dori ca această inițiativă privind «Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități» să se transforme într-o punte de legătură permanentă între organizațiile de profil și parlamentarii care pot aduce îmbunătățirile legislative, pentru a*

corecta unele deficiențe constatate în practica de zi cu zi sau pentru a completa și a spori instrumentele legislative pentru susținerea demnității, drepturilor și a bunăstării persoanelor cu dizabilități. Deci, vă propun să păstrăm legătura, iar dumneavoastră, reprezentanții ONG-urilor, care cunosc cel mai bine realitățile din societate, să veniți alături de noi, de parlamentarii din comisiile de specialitate, să lucrăm împreună la îmbunătățirea cadrului legal, astfel încât să oferim o viață mai bună și mai demnă persoanelor cu dizabilități.”

Domnul Mihai Tomescu, președintele Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, a afirmat că ziua de 3 decembrie este o zi plină de semnificație în care trebuie să reflectăm cu toții asupra problemelor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, subliniind că se va asigura că „dizabilitatea este o prioritate pentru toate politicile sectoriale, de la transport la educație și sănătate”.

„3 decembrie trebuie să devină un reper pentru toate persoanele cu dizabilități, oamenii politici și practicienii din domeniul protecției sociale, o zi plină de semnificație în care reflectăm cu toții asupra provocărilor cu care se confruntă semenii noștri în efortul de a dobândi o viață independentă.

Sunt o persoană cu dizabilități și un expert în domeniul politicilor sociale. Predau politici sociale în mediul universitar, conduc o instituție responsabilă pentru politica publică în domeniul dizabilității, dar trebuie să vă spun că tot timpul am de învățat ceva nou de la persoanele cu dizabilități. Evenimente precum Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități reprezintă o sursă de inspirație, un prilej de transformare instituțională și de creștere a solidarității sociale. Cred în parteneriatele durabile, pentru că ele generează schimbări profunde în societate, iar invitația lansată de Consiliul Național al Dizabilității din România reprezintă nu doar un prilej de dezbatere și socializare, ci și un apel la construirea unui parteneriat deschis și incluziv între instituții, persoane cu dizabilități și societatea civilă.

În ultima perioadă, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități a inițiat o serie de schimbări semnificate la nivel legislativ și a dezvoltat o agendă publică în beneficiul persoanelor cu dizabilități. Modificările legislative propuse, implicarea activă în negocierea programelor europene de finanțare, promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități sunt elemente centrale în noua agendă instituțională.

Cred că ANPD trebuie să fie o instituție deschisă, puternic racordată la nevoile comunității persoanelor cu dizabilități, o instituție capabilă să genereze oportunități pentru aceste persoane, dar și un garant al respectării drepturilor.

Mă voi asigura că dizabilitatea este o prioritate pentru toate politicile sectoriale, de la transport la educație și sănătate și că persoanele cu dizabilități vor avea o voce reală în construcția unei societăți incluzive.

În privința politicii sociale în domeniul dizabilității, anul 2023 va fi marcat de vectori, precum digitalizare, simplificare, tehnologie asistivă, drepturi extinse și simplificare administrativă, dar și o creștere a calității vieții persoanelor cu dizabilități. Pentru a gestiona aceste schimbări, a le comunica comunității persoanelor cu dizabilități și a le transforma în catalizatori pentru procesul de incluziune, avem nevoie de coeziune și de solidaritate”, a declarat Mihai Tomescu, președintele Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități.

Președinta Consiliului Național al Dizabilității din România (CNDR), doamna Daniela Tontsch, a transmis după eveniment următoarele: „Mulțumesc tuturor participanților: persoane cu dizabilități, asistenți personali, însoțitori ai persoanelor cu dizabilități, părinți, pentru că ați răspuns invitației CNDR. Știu că sala a fost neîncăpătoare, că unii dintre dvs. ați stat în picioare pe parcursul evenimentului, dar ați rămas până la final. Mulți dintre dvs. ați călătorit sute de kilometri pentru a participa pentru prima dată la «Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități». Suntem o comunitate impresionantă din punct de vedere numeric. Ne-am unit la «Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități» simbolic, și-mi doresc să continuăm această formă de participare pe propria scenă a vieții, refuzați să fiți spectatori ai propriei vieți! Vă apreciez și voi

continua să fac tot ce ține de mine pentru ca drepturile persoanelor cu dizabilități din România să fie respectate!”

Sponsorii evenimentului au fost: Camera Deputaților, Velveto, Aqua, Centrul General de Arhivare, Carpat Invest, Uzina Automecanica, Fundația Cristian Popescu.

Prezentarea evenimentului și fotografiile realizate de Peter Klaus Tontsch se găsesc pe site-ul CNDR și în materialele publicate în Jurnal social.

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), în parteneriat cu Asociația RENINCO – membru fondator al CNDR – au desfășurat în anul 2022 proiectul ASCEND – ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ASOCIAȚIILOR PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST – un proiect inițiat și susținut tehnic de către Forumul European al Dizabilității (EDF), finanțat de Citi Foundation, realizat, prin consiliile naționale ale persoanelor cu dizabilități, în cinci țări europene: Bulgaria, Cehia, Slovacia, România și Ungaria.

ASCEND a avut trei componente:

1. Dezvoltarea comunicării cu membrii și persoanele din cadrul Consiliului Național
2. Întărirea capacității consiliului cu privire la politicile UE și internaționale
3. Întărirea capacității consiliului în domeniul leadership și oportunități pentru tineri

În perioada iunie-decembrie 2022 s-a implementat în România componenta nr.3, referitoare la tineri, cu trei obiective:

- a) Tinerii: Realizarea unei cercetări care să identifice prioritățile tinerilor cu dizabilități (în vârstă de 16-35 de ani);
- b) Politici și programe: Înțelegerea cunoștințelor și angajării tinerilor cu privire la politici și programe europene și internaționale;
- c) Comunicare: Creșterea vizibilității și a răspunsului pentru a include tinerii cu dizabilități, cu focalizare pe educație și angajare în muncă (advocacy).

ACTORII IMPLEMENTĂRII PROIECTULUI: o echipă a Asociației RENINCO, în colaborare cu managementul și secretariatul executiv al CNDR – Președinte Daniela Tontsch, Director Executiv Claudia Brătan, contabil șef Felix Mihăilescu, jurist Mihai Bursuc, Sorin Țața – și printr-o activitate voluntară de fotograf domnul Peter Klaus Tontsch.

Componenta echipei RENINCO: prof. univ.dr. Traian Vrăsmaș – coordonator proiect; prof. univ. dr. Manea Livius – lider cercetare; prof. univ.dr. Ecaterina Vrăsmaș – lider formare; Monica Stanciu – coordonator campanie advocacy; Ionescu Daniela – asistent cercetare și proiect; Chiroiu Gabriela – translator; Vlad Andrei Stamate – contributor advocacy; Adet Nicoleta – operator cercetare teren; Stan Mihaela – operator cercetare teren; Secieru Loredana – operator cercetare teren; Pop Lia Maria – operator cercetare teren.

PROCES ȘI REZULTATE

Deși timpul de pregătire și implementare a proiectului a fost scurt, cu toate că au fost unele constrângeri greu de depășit (iunie și iulie – perioada de examene; iulie și august – luni de vară și de vacanță/concedii pentru actorii cercetării etc) proiectul și-a urmat cursul fără abateri semnificative, ba chiar cu unele realizări care au depășit indicatorii planificați inițial.

Astfel, în CERCETARE, planificarea era de 100 de respondenți pentru ancheta pe bază de chestionar, iar realizarea a fost de 193 respondenți, la care s-au adăugat 15 interviuri individuale și 5 focus-grupuri (cu 42 de tineri, părinți și profesioniști). Informația colectată prin toate aceste instrumente a fost foarte bogată și amplă, complexă, ceea ce a făcut dificilă munca de captare, analiză, curățare și interpretare a datelor și de elaborare a raportului de cercetare, din partea

liderului componentei (Livius Manea). Raportul de cercetare are 151 pagini, iar rezumatul – trimis și la EDF (în limba engleză) – are 30 de pagini. Au fost identificate numeroase bariere importante în incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități din România, dintre care amintim doar unele – din educație și angajare:

- cele mai pregnante bariere resimțite pe parcursul educațional au fost, în ordinea importanței, ”atitudinile negative ale colegilor”, ”nivelul insuficient al pregătirii personalului didactic” și ”absența materialelor didactice adaptate”, ”lipsa adaptării procesului de învățământ la nevoi”.

- două treimi dintre subiecți (66,32%) nu au deloc experiență de muncă; sprijinul cel mai consistent în căutarea unui loc de muncă pare să vină mai mult din partea familiei (așa cum au apreciat jumătate dintre respondenți – 49,22%).

CNDR și RENINCO vor fi disemina rezultatele cercetării pe parcursul anului 2023.

INFORMAREA ȘI FORMAREA au fost implicate intrinsec pe toată durata proiectului, iar activitatea de ADVOCACY s-a adăugat imediat după obținerea primelor rezultate de cercetare. Pentru a orienta și dezvolta demersurile cercetării, dar și pentru a oferi implicit ocazii de informare, formare și advocacy, au fost organizate două întâlniri consultative în lunile iunie și octombrie (cu câte 24-25 de persoane fiecare), precum și o conferință din luna decembrie (cu 54 de participanți). La toate aceste evenimente au participat persoane din conducerea unor autorități centrale (ANPDPD, ME, ANPDCA, MFTES – doar la conferința din luna decembrie).

Au fost traduse și parțial diseminate – prin consultări, cursurile de formare, articole în Jurnalul social și prin conferința din luna decembrie – 24 de texte (circa 450 de pagini) din limba engleză în limba română, privitoare la politici și programe europene și internaționale, precum și rezultate ale proiectului ASCEND (rezumatul cercetării și documentul de poziție) – din limba română în limba engleză (translator Gabriela Chiroiu).

La cursurile de formare (lider Ecaterina Vrășmaș), din lunile octombrie (București, în colaborare cu Asociația Alternativa 2003 – doamnele Mihaela Rotar și Mihaela Neagu) și noiembrie (Ploiești, la Școala Gimnazială Nicolae Iorga – responsabilă Nicoleta Adet) și Botoșani (la Școala profesională specială Sfântu Stelian – responsabilă Loredana Secrieru) au participat în total 62 de persoane (față de 45 planificate) – din care jumătate au fost tineri cu dizabilități, iar restul părinți și profesioniști. În aceste cursuri, participanții au primit informații de bază legate de dizabilitate și drepturi, dar și de implicarea, participarea și incluziunea lor în viața socială. Lucrul în grup a oferit ocazia de schimburi de idei și informații. Satisfacția deosebită a tinerilor participanți a fost evidentă, din discuțiile de evaluare, dar și din simpla privire a unor fotografii. Concluziile pe marginea acestor cursuri rezonază puternic cu rezultatele cercetării.

CAMPANIA DE ADVOCACY a început mai consistent în luna octombrie, după coagularea primelor rezultate ale cercetării, prin implicarea doamnei Monica Stanciu (expertă în domeniul dizabilității) și a cuprins în principal:

- Un dialog cu diverși potențiali parteneri, pentru a le aduce mai sus pe agendă și problematica tinerilor cu dizabilități. Au fost trimise scrisori în acest sens la trei miniștri (MM, ME, MFTES) și la un președinte de autoritate centrală (ANPDPD), la 11 organizații pentru tineri, și la 23 de ONG-uri din sfera CNDR.

- Implicarea unui tânăr cu dizabilități fizice – Vlad Andrei Stamate (25 de ani, absolvent de facultate și două mastere) – ca și contributor la campania de advocacy. Vlad a scris (în perioada noiembrie-decembrie 2022) cinci articole, postate pe site-ul Jurnalul Social al CNDR și pe site-ul RENINCO, și a fost vorbitor în plen la conferința din 9 decembrie 2022.

- Elaborarea și tipărirea unui Document de poziție – Tinerii cu dizabilități sunt AICI, ACUM!

Acest document – distribuit organizațiilor prezente la conferința din luna decembrie – prezintă sintetic, în context românesc și european, situația acestor tineri, așa a rezultat în principal din cercetarea ASCEND, pe coordonatele:

- Dizabilitate și valorizare – dizabilitatea este o problemă de drepturi ale omului, o problemă politică; potențialul deosebit al tinerilor cu dizabilități așteaptă să fie descoperit, dezvoltat și valorizat;

- Educație și școală; pentru a se răspunde adecvat numeroaselor bariere identificate este necesară de urgență îmbunătățirea serviciilor educaționale de sprijin (inclusiv clarificarea statutului facilitatorului), intensificarea acțiunilor de adaptare a infrastructurii școlare etc;

- Angajare și ocupare – creșterea gradului de ocupare este o responsabilitate socială, cu prioritate pentru tineri; în trecerea de la școală la muncă este necesară mai multă preocupare, inclusiv responsabilizarea autorităților și instituțiilor, prin legiferarea unui Plan individual de tranziție pentru tinerii cu dizabilități;

- Advocacy și lobby – responsabilitate crescândă pentru organizații neguvernamentale, pentru familii și profesioniști dedicați;

- Asociere și implicare – creșterea gradului de implicare a tinerilor în viața asociativă, în viața socială sub toate aspectele;

- Conferința „Noi tinerii cu dizabilități suntem aici!” – 9 decembrie 2022

Diversitatea și disponibilitatea participanților (în total 54) – tineri, părinți și însoțitori, reprezentanți de la 4 autorități centrale, 4 instituții relevante și 11 organizații neguvernamentale – au fost impresionante. Au fost prezentate în plenul conferinței, foarte sintetic principalele activități și rezultate (cercetarea, formarea, documentul de advocacy), precum și experiențele unor tineri. Mulți dintre participanți – cu deosebire tinerii – au dovedit un interes înalt pentru o asemenea activitate (mai interactivă pe secțiuni), și dorința tinerilor de a se mai întâlni în viitor.

Proiectul ASCEND a beneficiat în perioada iulie-noiembrie 2022 de contribuția unui asistent de proiect (Daniela Ionescu), foarte utilă și relevantă, inclusiv sub aspectul creativității în realizarea tuturor afișelor și a mapelor de evenimente (în total șase), a aspectelor tehnice legate de comunicarea digitală și online, precum și de logistică în general.

VIZIBILITATEA PROIECTULUI a fost realizată prin eforturile conjugate ale CNDR și RENINCO. Inventarul postărilor pe cele două site-uri este de 32 (inclusiv o postare Youtube), pe toată durata proiectului (1 iunie – 15 decembrie 2022).

CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

Proiectul ASCEND 2022 a fost, în pofida timpului scurt și a altor constrângeri, o reușită. S-a dovedit că două organizații (CNDR și RENINCO) pot colabora foarte bine, într-un proiect de anvergură națională și europeană. Este necesară în continuare diseminarea rezultatelor, activități specifice de advocacy și lobby, de informare și formare.

Redăm extrase din opinia coordonatoarei proiectului ASCEND de la Bruxelles – doamna Phillipa Tucker – care a avut un rol deosebit în acest proiect, inclusiv în monitorizare (13.01.2022):

„Explorarea profundă în drepturile tinerilor cu dizabilități din România, realizată prin cercetare, va fi utilă nu doar în țară – așa cum este deja evident prin raportul de advocacy (documentul de poziție) –, ci și la continuarea proiectului în anul 2023, într-o a doua fază, în regiune – prin utilizarea cunoștințelor, rezultatelor și metodelor și pentru alte țări...”

Redăm fragmente din documentul de poziție și vă invităm să-l citiți integral pe site-urile CNDR și RENINCO:

„EDUCAȚIE ȘI ȘCOALĂ

Sunt recunoscute rolul educației în dezvoltarea personală și socială a unei persoane, precum și efectele asupra calității vieții acesteia. În mod curent, carențele educaționale se

asociază cu impactul asupra sărăciei la vârsta adultă, cu perspectiva limitată de a putea găsi și ocupa un loc de muncă și cu dependența de sistemul de protecție socială.

În realitate, sunt eliminate toate barierele care ar putea împiedica sau limita „contribuțiile valoroase – existente și de perspectivă – aduse de persoanele cu dizabilități la bunăstarea generală și la diversitatea comunităților din care fac parte”²?

„Mama venea plângând de la ședințele cu părinții și după aceea a început să meargă tata pentru că părinții celorlalți copii cereau mereu ca să nu mai fiu primit la ore pentru că din cauza mea copiii lor nu pot face performanță. Eu nu le făceam niciun rău, nu deranjam orele, ei mă chinuiau în pauze înțepându-mă, scuiându-mă. Cu toate că mama și tata se chinuiau să mă facă să înțeleg măcar puțin din lecții, nici dna învățătoare și nici profesorii nu mă întrebau absolut nimic. Stăteam nebăgat în seamă în ultima bancă până veneau părinții mei ca să mă ducă acasă.”³

Atât timp cât mai există un singur caz ca acesta desprins din cercetarea realizată, înseamnă că există încă prejudecăți, discriminare, lipsă de servicii specifice, într-un cuvânt, dreptul la educație este încălcat, iar participarea copiilor și tinerilor cu dizabilități este limitată, deși Convenția ONU reafirmă obligația statelor părți de a asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile. Responsabilitatea pentru crearea condițiilor necesare exercitării dreptului la educație aparține întregii societăți și implică schimbări sociale prin care să se asigure respectarea drepturilor omului.

Educația din școlile de masă este prima care poate schimba lucrurile. Orientarea politicilor educaționale și a practicilor curente spre o viziune incluzivă și de calitate solicită pregătirea adecvată a tuturor profesorilor, pentru cooperare și colaborare, pentru valorizarea și încurajarea copiilor/elevilor cu dizabilități, prin adaptarea și individualizarea curriculum-ului național și oferirea măsurilor de sprijin necesare fiecăruia.

Prezentul *Document de poziție* a selectat din cercetare acele mărturii pentru care este nevoie de răspunsuri urgente, asumându-și totodată rolul de a le prezenta decidenților și de a solicita prioritate maximă în intervenție.

„Părinții mei au încercat să convingă conducerea școlii să accepte ca la ore să participe și să stea în bancă cu mine o doamnă învățătoare pensionară de la o școală specială pe care ar fi urmat să o plătească ei. Conducerea școlii nu a acceptat”.

Există la noi, la fel ca în Europa și în toată lumea, persoane care sprijină, acompaniază copiii cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale (CES) în școlile de masă. Alături de cadrele didactice itinerante și de sprijin și de alți profesioniști, *facilitatorul* acordă ajutorul necesar copilului, la grădiniță sau la școală, pentru ca acesta să facă față cerințelor școlare și să interacționeze cu ceilalți copii. El poate fi unul dintre părinți, asistentul personal, pentru copiii cu grad de handicap grav, o persoană numită de părinți față de care copilul are dezvoltată o relație de atașament sau un specialist recomandat de părinți/reprezentantul legal. În anumite situații, un facilitator poate avea grijă de mai mulți copii cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale în aceeași clasă. Deși introdus în legislație din anul 2016⁴, acest serviciu de sprijin educațional lipsește în realitate, dat fiind faptul că ocupația nu are încă un statut definitivat.

² Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități

³ Cercetarea ASCEND, 2022

⁴ Ordinul nr. 1985/1305/5805/2016 privind aprobarea metodologiei pentru evaluarea și intervenția integrată în vederea încadrării copiilor cu dizabilități în grad de handicap, a orientării școlare și profesionale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, precum și în vederea abilitării și reabilitării copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale

Reprezintă o urgență operaționalizarea acestei ocupații pentru care solicităm sprijinul Ministerului Educației, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție!

Totodată, facem apel către organizațiile neguvernamentale preocupate de educația incluzivă pentru a reflecta asupra acestei ocupații și a contribui la realizarea pachetului de reglementare.

În ceea ce privește serviciile educaționale, Asociația RENINCO-România a susținut în nenumărate rânduri și continuă să persevereze pentru:

- necesitatea dezvoltării și consolidării structurilor și serviciilor de suport pentru învățare în școlile de masă, sub umbrela centrelor județene de resurse și de asistență educațională (CJRAE);
- preluarea administrativă a profesorilor itineranți și de sprijin de la școlile speciale și a facilitatorilor pentru incluziune;
- constituirea treptată a unor unități/camere/cabinete de resurse în toate școlile de masă, spații dotate cu materiale și echipamente necesare unui sprijin psihopedagogic (de educație specială) de calitate pentru copii/elevi cu dizabilități și/sau CES;
- constituirea progresivă a unor centre județene de resurse specializate – pe tipuri de dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale; unele școli speciale pot deveni asemenea centre;
- asigurarea unui continuum de servicii educaționale – sistem multinivelar de suport –, precum și a colaborării între acestea și a calibrării – în funcție de nevoile evaluate (la nivel individual și social) – structurilor și serviciilor de educație și suport – între școli speciale, centre județene de resurse specializate, clase speciale și camere/cabinete/unități de resurse etc în școlile de masă – toate coordonate de CJRAE/CMBRAE – cu vectorul central spre incluziune în educație.⁵

Alte mărturii atrag atenția asupra modului în care se asigură, sau nu, accesul și mobilitatea elevilor cu dizabilități în unitatea școlară. Este înțeleasă accesibilizarea ca o problemă de responsabilitate socială care face atingere gravă drepturilor omului, limitând dreptul la educație?

„Lipsa accesibilității în școală m-a împiedicat să merg zilnic la școală, iar după clasa a IV-a am fost obligat să merg la școala specială”.

„În grădiniță și școală am avut fracturi de tibie din cauza toaletei neadaptate, respectiv a scărilor pe care trebuia să le urc și cobor”.

„În clasele 1-3, am avut sala noastră de curs la etajul 2, fiind nevoit să urc zilnic, mai în brațe, mai pe jos. Abia în clasa a IV-a s-a reușit mutarea sălii de curs la parter. Nu a existat o toaletă adaptată...”

„Am avut clasa la etajul al doilea, eu nemergând deloc în picioare și fiind purtat pe brațe. Nu am avut toalete adaptate, fiind astfel nevoit să mă abțin de la a folosi toaleta”⁶.

⁵ Vrasmas, T. Vrasmas, E. (coord.), 2021, Pe drumul spre educația incluzivă în România. Contribuția RENINCO, Editura Universitară, pg. 426

⁶ Cercetarea ASCEND, 2022

Efectul acestor bariere, combinat cu nivelul insuficient de pregătire al cadrelor didactice, cu lipsa materialelor didactice și cu lipsa adaptării procesului de învățământ la nevoi pare a fi cel al unei „rețete perfecte” de marginalizare, de excludere școlară și socială, care a marcat semnificativ evoluția ulterioară a celor în cauză. Încă o ilustrare a modelului medical de abordare a dizabilității: dacă un astfel de copil nu poate ține ritmul de învățare adecvat, se consideră că problema este a lui. Insuccesul școlar îi este atribuit, fără a se pune în discuție ceea ce ar fi trebuit și ar fi putut face școala pentru a-l sprijini⁷.

Datorită diagnosticului și crizelor cardiace cu care se confruntă, părinții decid școlarizarea lui C. la domiciliu până la clasa a VIII-a. Refuză să mai facă altă formă de învățământ la domiciliu și la 18 ani se înscrie la școala profesională. În prezent lucrează și locuiește împreună cu logodnica lui. Este supărat pe părinții lui pentru că l-au privat de dreptul la o educație normală și subliniază mereu că dacă ar fi mers la școală ar fi avut alt parcurs educațional și poate ar fi lucrat într-un loc mai bun și mai bine plătit.⁸

Cercetarea evidențiază cât de profund negativ pot marca asemenea situații viața copiilor și tinerilor cu dizabilități. Pentru 40% dintre respondenți, starea de fapt din unitatea școlară a determinat transferul de nevoie din școala de masă în școala special, iar tendința de direcționare a elevilor cu dizabilități spre educația specială în formă segregată s-a accentuat odată cu tranziția de la învățământul primar la cel gimnazial.

„Învățământul special este bun și nu prea. Dar find puțini copii, cadrele didactice se pot ocupa acum cu ușurință de pregătirea noastră la nivele de cunoștințe școlare, însă la nivel de viața de zi cu zi, este un eșec, plus neintegrarea socială.”

Intensificarea acțiunilor de adaptare a infrastructurii școlare, de ocupare sau de sport și relaxare, a materialelor didactice sau de informare, de instruire specifică a corpului didactic sau a personalului din instituții și servicii publice reprezintă o altă urgență și solicităm expres Ministerului Educației, Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială să urmărească cu perseverență realizarea accesibilității la mediul fizic, informațional și comunicațional, să disemineze continuu informații și să intervină cu fermitate acolo unde dreptul la acces la educație, la muncă, la sport sau relaxare, la viața comunității este încălcat!”

Participare prin calitatea de membru al European Disability Forum - Parteneriat și colaborare externă

Obiective – participarea delegației CNDR, formată din persoane cu dizabilități și însoțitorii acestora, la întrunirile și evenimentele organizate de EDF, webinarii, conferințe online, dezbateri online, consultări online, participări la evenimente organizate de alte foruri europene la care EDF este membru sau cu care este partener.

Motivație a organizării/derulării activității:

⁷ Cercetarea ASCEND, 2022

⁸ Cercetarea ASCEND, 2022

European Disability Forum – EDF este o organizație umbrelă care reunește organizațiile reprezentative ale persoanelor cu dizabilități din întreaga Europă. Forumul este condus de persoane cu dizabilități și aparținătorii acestora și reprezintă interesele a peste 80 de milioane de cetățeni europeni.

European Disability Forum este o mișcare europeană pentru promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, cu reprezentare în toate statele membre ale Uniunii Europene (UE) și în afara ei. Această organizație neguvernamentală a ajutat persoanele cu dizabilități și organizațiile lor reprezentative să se unească și să fie o singură voce, independentă și puternică, care să-și apere drepturile în fața autorităților europene. Împreună cu membrii și partenerii lor, EDF luptă pentru o societate mai incluzivă, cu șanse egale pentru toți.

CNDR, membru cu drepturi depline a European Disability Forum, înființat în 2004 ca cerință de aderare a României la Uniunea Europeană, susține principiile EDF, conform cărora persoanele cu dizabilități din Europa trebuie să fie pe deplin incluse în societate alături de ceilalți și că drepturile omului, așa cum sunt acestea prezentate în Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), să fie pe deplin respectate, protejate și îndeplinite.

CNDR are misiunea de a apăra și promova drepturile și interesele legitime comune tuturor persoanelor cu dizabilități din România.

Consiliul Național al Dizabilității din România funcționează în conformitate cu principiile universale ale drepturilor omului și ale libertăților sale fundamentale, potrivit prevederilor propriului său statut, legislației române și documentelor europene și internaționale privind problematica dizabilității.

Ca federație ce reunește organizații reprezentative pentru toate tipurile de dizabilitate la nivel național, CNDR are posibilitatea de a culege informații cu privire la problemele persoanelor cu dizabilități, dar și de a disemina politicile EDF, precum și legislația care se aplică în toată Uniunea Europeană, pentru persoanele cu dizabilități.

Prin CNDR, EDF și celelalte țări membre ale UE au posibilitatea de a cunoaște progresele realizate de Guvernul României cu privire la principalele politici din domeniul dizabilității:

- dezinstituționalizarea persoanelor adulte din centrele rezidențiale cu capacitate mai mare de 50 de locuri;
- dezvoltarea de servicii sociale alternative în comunitate;
- ocuparea și angajarea în muncă a persoanelor cu dizabilități;
- politicile privind salarizarea persoanelor cu dizabilități și condițiile de pensionare ale acestora;
- traiul independent și accesul la serviciile comunitare;
- participarea persoanelor cu dizabilități la viața socială și publică din comunitate;
- acces la educație și sănătate;
- accesibilitate și acces la servicii și produse.

Având în vedere reprezentativitatea pe care o are, CNDR este considerat vocea principală a societății civile în domeniul dizabilității, la care ANPDPD apelează deseori în ceea ce privește consultarea pe diferite teme ale dizabilității, promovând adesea ideile și politicile elaborate de CNDR.

Participarea CNDR la dezbaterile inițiate de Guvern, ANPDPD, precum și preocuparea Guvernului pentru viața persoanelor cu dizabilități este cunoscută de EDF.

Prin poziția pe care o ocupă în EDF, prin implicarea sa în mișcarea europeană a dizabilității și în diverse programe, proiecte la nivel național și internațional, CNDR reprezintă garantul respectării principiului „nimic pentru noi, fără noi”.

Prin intermediul CNDR și EDF, glasul persoanelor cu dizabilități din România este auzit de întreaga UE!

Rezultatele așteptate:

Reprezentarea țării noastre în acest for continental decizional se va concretiza, atât în sincronizarea cu standardele europene a politicilor naționale destinate persoanelor cu dizabilitati, cât și în dezvoltarea relațiilor directe cu organizațiile membre EDF.

Rolul întrunirilor EDF este de a promova o agendă comună pe întreg teritoriul Uniunii Europene, astfel încât standardul de viață al persoanelor cu dizabilități din Uniunea Europeană să fie cât mai uniform.

Prin participarea la evenimentele organizate de EDF se stabilesc, de asemenea, atât rețele formale, dar și non-formale, care facilitează schimbul de informații și bune practici cu privire la protejarea și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Prin participarea sa la întrunirile EDF, CNDR aduce în discuție problemele persoanelor cu dizabilități din România și poate asigura un sprijin la nivel European pentru găsirea de soluții la acestea.

Ca membru activ al EDF, CNDR poate propune amendamente și completări pentru proiectele legislative în dezbatere la nivel european, astfel încât să sprijine nevoile persoanelor cu dizabilități din România, cât și autoritățile publice care se ocupă de acest sector.

Raport de activitate în cadrul EDF

I. Deplasări internaționale:

2022 a fost un an foarte bogat în întâlniri internaționale și deplasări în străinătate, fapt care a ajutat la consolidarea imaginii Consiliului Național al Dizabilității din România. S-au semnat trei contracte de finanțare și s-au dezvoltat parteneriate non-formale cu consilii omologe din Europa Centrală și de Est, întărind astfel capacitatea și vizibilitatea CNDR în domenii cheie, precum advocacy, cooperarea internațională și diversificarea surselor de finanțare.

Angajații Consiliului Național al Dizabilității din România au petrecut în deplasări internaționale însumate la aproximativ 425 de ore, echivalentul a 54 de zile de muncă, participând la Conferințe, seminare, workshop-uri, traininguri și întâlniri cu finanțatori privați, dar și reprezentanți ai organismelor internaționale, cum ar fi Națiunile Unite.

1. Bruxelles, 07.09.2022 – 10.09.2022: întâlnire de lucru pentru proiectul „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, partea a II-a”

Delegatul nostru, Sorin Țața, s-a deplasat la sediul Forumului European al Dizabilității(EDF) din Bruxelles pentru a negocia ultimele detalii ale proiectului.

2. Bruxelles, 02.10.2022 – 08.10.2022: întâlnire cu toți actorii implicați în proiectul „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități”

Reprezentanți ai tuturor Consiliilor din țările care au participat la proiectul „Criza din Ucraina: Soluții incluzive și recuperare pentru persoanele cu dizabilități” s-au întâlnit la Bruxelles, într-un workshop care a durat 6 zile. S-au discutat atât aspecte legate de proiectul în sine, dar și despre creșterea capacității organizaționale, pregătirea pentru situații de criză și măsuri de securitate organizațională.

3. Varșovia, 14.11.2022 – 16.11.2022: Conferința națională a persoanelor cu dizabilități din Polonia

Sorin Țața, în calitate de membru al Consiliului Director al Forumului European al Dizabilității, a fost invitat să vorbească în cadrul celui mai important eveniment pentru persoanele cu dizabilități din Polonia, Conferința națională organizată de Consiliul Polonez al Dizabilității.

4. Dublin, 18.11.2022 – 20.11.2022: Consiliul Director al Forumului European al Dizabilității

Delegația Consiliului Național al Dizabilității din România a participat la Consiliul Director al Forumului European al Dizabilității care a avut loc la Dublin, Republica Irlanda, între 18 și 20 noiembrie 2022.

5. Bruxelles, 23.11.2022 – 26.11.2022: Ziua Europeană a Persoanelor cu Dizabilități

Anul acesta, Ziua Europeană a Persoanelor cu Dizabilități a fost celebrată la Bruxelles cu o săptămâna mai devreme, pentru a da șansa organizațiilor persoanelor cu dizabilități să sărbătorească ziua de trei decembrie în țara lor de origine. Conferința care a avut loc în Sediul Comisiei Europene a abordat două teme de actualitate: tineretul cu dizabilități și violența împotriva femeilor și fetelor cu dizabilități.

II. Evenimente internaționale online

Deși restricțiile cauzate de COVID-19 au fost, în cea mai mare parte, ridicate, întâlnirile online au devenit un obicei pentru organizațiile reprezentative ale persoanelor cu dizabilități europene, pentru că sunt mult mai accesibile, mai ieftine și necesită mult mai puțină logistică pentru a le organiza. De asemenea, 2022 a fost puternic marcat de conflictul din Ucraina și de situația disperată a persoanelor cu dizabilități de acolo.

Angajații CNDR participă săptămânal la întâlniri online cu partenerii internaționali, fie că este vorba de coordonarea eforturilor, transfer de cunoștințe și bune practici, explorarea posibilităților de parteneriate strategice în vederea dezvoltării de proiecte comune transfrontaliere sau actualizări cu privire la muncă fiecăruia în țara de reședință.

Consiliul Național al Dizabilității este în contact permanent cu Forumul European al Dizabilității(EDF) atât în ceea ce privește buna desfășurare a proiectelor facilitate de EDF, dar și pentru a participa la conferințele, workshopurile și trainingurile organizate de cei din urmă. Avem o linie permanent deschisă și o persoană de contact cu care comunicăm continuu.

De asemenea, am demarat procesul de definire și implementare a strategiei organizaționale cu un consultant extern, care va ajuta CNDR să își stabilească obiectivele pe termen scurt, mediu și lung, să își clarifice misiunea și viziunea și să consolideze dezvoltarea durabilă a CNDR. Pe lângă întâlnirile față în față, angajații CNDR organizează întâlniri online de lucru frecvente cu acesta.

III. Reușite notabile:

Pe plan internațional, 2022 a fost un an foarte productiv pentru CNDR. Am reușit să ne creștem vizibilitatea, să atragem finanțări internaționale, să participăm la întâlniri de lucru la nivel înalt și să accedem în structurile de conducere a Forumului European al Dizabilității. Punctual, cele mai importante reușite internaționale sunt:

1. În aprilie 2022, un angajat CNDR a fost ales, de către celelalte Consilii Naționale din Europa, în Consiliul Director al Forumului European al Dizabilității. Este o recunoaștere importantă a muncii depuse și a rezultatelor noastre pe plan internațional.
2. Am reușit să câștigăm două proiecte importante, atrăgând finanțări de 180000 de euro în mai multe faze și tranșe. Aceste proiecte ne-au ajutat să creștem capacitatea Consiliului, să îi sporim vizibilitatea atât pe plan național, dar și internațional, ne-a întărit poziția de organizație profesionistă și puternică, reprezentativă pentru mișcarea dizabilității din România și ne-au ajutat să dezvoltăm parteneriate noi.
3. Datorită campaniei de advocacy pe care am derulat-o prin intermediul proiectelor cu finanțare privată internațională, am organizat pentru prima dată Parlamentul Persoanelor cu Dizabilități din România, un eveniment care a adunat laolaltă peste 400 de indivizi, atât persoane cu dizabilități, reprezentanții acestora, dar și decidenți politici.

5. Activități suplimentare în programul de activitate

5.1. Dialog, consultare și îmbunătățirea/modificarea cadrului legal în vederea apărării drepturilor persoanelor cu dizabilități

„Statele Părți se angajează să adopte toate măsurile adecvate legislative, administrative și de altă natură pentru implementarea drepturilor, să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv cele legislative, pentru a modifica sau abroga legile, reglementările, cutumele și practicile existente care constituie discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități; Să ia în considerare protecția și promovarea drepturilor omului pentru persoanele cu dizabilități în toate politicile și programele.” Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

CNDR, prin elaborarea și promovarea unor propuneri, în vederea eliminării și corectării problemelor identificate în diferite domenii de interes pentru persoanele cu dizabilități, contribuie la soluționarea acestora, în acord cu prevederile Convenției.

Motivație: CNDR are misiunea și scopul de a apăra și promova drepturile și interesele legitime comune tuturor persoanelor cu dizabilități din România. Potrivit principiilor și obiectivelor prevăzute în Statut, CNDR are obligația de a sensibiliza și conștientiza factorii decidenți, în vederea schimbării politicilor, practicilor și atitudinilor existente față de dizabilitate în acord cu prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, a Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2021 – 2027.

Obiectiv: Actualizarea continuă a legislației din domeniul dizabilității, în acord cu nevoile persoanelor cu dizabilități privind participarea deplină și efectivă a acestora în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți.

Grup țintă: persoane cu dizabilități, familiile sau membrii familiilor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali, reprezentanți ai autorităților publice și locale, reprezentanți mass-media, specialiști etc.

Demersuri inițiate de CNDR prin dialog cu instituții ale statului

Preocupat de îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități, CNDR a inițiat demersuri prin adrese transmise către instituții ale statului cu rol decizional în domeniul dizabilități.

- ✓ Demers către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, cu propunerea de a introduce în GHIDUL SOLICITANTULUI – Selecție publică de proiecte competitive pentru Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR); Dezvoltarea infrastructurii sociale pentru persoanele cu dizabilități și a organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) acreditate în condițiile legii ca furnizori de servicii sociale privați, care desfășoară activități în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități, ca Solicitant eligibil (lit. B1, pag. 16 din Ghidul Solicitantului).
- ✓ Demers către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și ANPCPD, cu propunerea de creștere a indemnizației persoanelor cu dizabilități.
- ✓ Demers către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale cu privire la înființarea unui centru de patologie musculară.
- ✓ CNDR și Alianța Națională pentru Boli Rare solicită premierului Nicolae Ciucă înființarea unui Centru Național de Patologie Neuromusculară

Consiliul Național al Dizabilității din România și Alianța Națională pentru Boli Rare au înaintat premierului României, domnul Nicolae Ciucă, o petiție, prin care solicită înființarea unui Centru Național de Patologie Neuromusculară, menit să asigure o acoperire a nevoilor de ocrotire a sănătății pacienților cu afecțiuni neuromusculare și să ridice calitatea vieții acestor pacienți, prin servicii medicale corespunzătoare. În prezent, pacienții adulți cu acest tip de afecțiuni nu au un centru național specializat și nici acces la servicii medicale adecvate.

„Având în vedere că în Operațiunea de importanță strategică 4: Creșterea capacității de îngrijire medicală a pacientului critic din Planul operațional al PNRR nu se regăsește patologia neuromusculară, retrimitem situația unui număr impresionant de pacienți din România.

Consiliul Național al Dizabilității din România și Asociația Distroficilor Muscular din România au făcut nenumărate demersuri pe lângă Ministerul Sănătății, Guvern și Parlament, în vederea înființării unui astfel de centru, însă, în cele mai multe rânduri s-a motivat lipsa fondurilor. Considerăm că fondurile aferente Planului Național de Redresare și Reziliență constituie singura noastră șansă de a beneficia de tratamentul necesar într-un centru național.

Afecțiunile neuromusculare afectează deopotrivă copii, tineri, adulți, cu consecințe dezastruoase pe plan social și nu numai.

Din informațiile pe care le deținem din partea unor asociații reprezentative ale acestor pacienți, dar și din documentele Centrului de Patologie Neuro-Musculară „Dr. Radu HORIA” din Loc. Vâlcele, Jud. Covasna, centru care a fost desființat conform H.G , Nr. 489 / 2011, numărul acestor pacienți depășește 35.000 de cazuri.

Reforma în sănătate, începută atunci, nu a adus nimic bun în viața pacienților cu afecțiuni neuromusculare, dimpotrivă, situația adulților este dramatică, în condițiile în care în România nu există un centru, un spital pentru aceste afecțiuni.

Distrofiile neuromusculare sunt afecțiuni neurologice de mare complexitate și severitate, cu evoluție progresivă de-a lungul anilor, către invaliditate motorie și sistemică ireversibile. Din nefericire, fiind vorba doar de boli de etiologie genetică, până în prezent cele mai multe dintre ele nu au niciun fel de tratament.

În aceste condiții, dezvoltarea unui centru de îngrijire și neurorecuperare complexă este imperios necesară, având în vedere problemele medicale și sociale pe care le ridică această patologie și care implică, pe lângă un personal medical de înaltă calificare și supraspecializare în acest domeniu al neurologiei, și o echipă medicală – medici, asistenți medicali, personal de îngrijire, fiziokinetoterapeuți, psihologi și alții. De asemenea, pacienți care vor fi în studii clinice, ar putea fi monitorizați în centru, ceea ce ar putea facilita finanțări pentru centru de la diverse companii bio-farmaceutice care au/vor avea tratamente în studiu clinic.

Avem nevoie ca România să realizeze acest demers, în dorința de a se sincroniza cu restul țărilor membre din Uniunea Europeană, oferind acces pacienților cu boli neuromusculare la un astfel de centru specializat, fără de care nu putem vorbi de un management corespunzător al acestor patologii.

Un management corespunzător al bolii într-un astfel de centru ar putea duce la creșterea calității vieții acestor persoane și la îmbunătățirea stării lor de sănătate, ceea ce ar genera costuri reduse pentru Sistemul public de sănătate și o integrare socială, implicit o productivitate crescută a acestei categorii de persoane.”

- Solicitare analiză de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene și Ministerul Sănătății a propunerii de înființare a unui Centru național de Patologie Neuromusculară prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).

- ✓ Demers către Senatul României – Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări, cu observații și propuneri pe marginea Proiectului de Lege nr.541/2021 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale:

- stabilirea și includerea în textul legii a unor prevederi clare privind condițiile și modul de exercitare a consilierii judiciare, deoarece în niciun articol și în niciun paragraf din prezentul proiect de lege nu se precizează cine realizează/exercită consilierea judiciară, unde și cum, cu ce abilitare, cu ce pregătire profesională specifică;

- includerea prevederii ca, în cazul persoanelor încadrate în grad de handicap mintal grav (sau invaliditate de gradul I), care suferă de afecțiuni psihiatrice severe și incurabile, măsura de ocrotire prin tutela specială să poată fi instituită pentru întreaga perioadă în care se menține lipsa discernământului (și nu doar pentru maximum 10 ani). Cum vor fi ocrotite persoanele cu dizabilitate mentală „permanentă și totală” după expirarea termenului maxim de 10 ani?! Conform art. 164, alin (4): O persoană poate beneficia de tutela specială dacă deteriorarea facultăților sale

mentale este totală și este necesar să fie reprezentată în mod continuu în exercitarea drepturilor și libertăților ei. După 10 ani cum va mai fi reprezentată și ocrotită „în mod continuu”?

- clarificarea duratei pentru care poate fi instituită măsura tutelei speciale în cazul persoanelor cu dizabilitate încadrate în grad de handicap mental grav (sau invaliditate de gradul I), persoane care sunt lipsite de discernământ. În corelație cu paragraful (3) și în lipsa altor precizări, se înțelege că paragraful (6) se referă la sesizarea instanței de tutela cu cel puțin șase luni înainte de expirarea măsurii instituite pentru primii 5 ani de tutela specială. Paragraful (6) reglementează prelungirea tutelei speciale, de la cinci la zece ani, și nu poate să anuleze limitarea la cel mult 10 ani reglementată în paragraful (3).

- propunem ca alternativa preferabilă tutelei speciale, prevederea conform căreia: părintele unei persoane cu handicap mental grav, lipsită de discernământ (stare atestată prin decizie de încadrare în grad de handicap și/sau după caz în grad I de invaliditate), care își îngrijește corespunzător fiul/fiica la domiciliul comun (conform rezultatelor anchetelor sociale periodice), este considerat reprezentant legal al acesteia atât timp cât dispune de capacitate juridică deplină.

Propuneri de modificări/completări legislative în vederea actualizării legislației

- ✓ Actualizarea continuă a legislației din domeniul dizabilității, în acord cu nevoile persoanelor cu dizabilități privind participarea deplină și efectivă a acestora în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți.

CNDR, prin elaborarea și promovarea unor propuneri, în vederea eliminării și corectării problemelor identificate în diferite domenii de interes pentru persoanele cu dizabilități, contribuie la soluționarea acestora, în acord cu prevederile Convenției.

„Statele Părți se angajează să adopte toate măsurile adecvate legislative, administrative și de altă natură pentru implementarea drepturilor, să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv cele legislative, pentru a modifica sau abroga legile, reglementările, cutumele și practicile existente care constituie discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități; Să ia în considerare protecția și promovarea drepturilor omului pentru persoanele cu dizabilități în toate politicile și programele. Familia este celula de bază și fundamentală a societății și are dreptul să fie protejată de societate și de stat și că persoanele cu dizabilități și membrii familiilor lor ar trebui să primească protecția și asistența necesară pentru a da posibilitatea familiilor să contribuie la exercitarea deplină și egală a drepturilor persoanelor cu dizabilități” – Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

În vederea îmbunătățirii cadrului legislativ destinat persoanelor cu dizabilități și a calității vieții acestora, familiilor care-i îngrijesc 24/24 ore, angajații secretariatului executiv al CNDR au efectuat demersuri și au propus modificarea unor proiecte legislative parlamentarilor din Parlamentul României, participând adesea la elaborarea propunerilor legislative inițiate de parlamentari români interesați de problematica dizabilității.

Pentru ca propunerile noastre ce susțin o cauză a unei comunități, de cele mai multe ori marginalizată, să fie asumate și votate de majoritatea parlamentară, recurgem la o serie de acțiuni de advocacy, în vederea influențării factorilor de putere pentru obținerea unor decizii favorabile.

CNDR a continuat și în 2022 această campanie începută în anii anteriori.

Politica publică: inițiată de CNDR și RENINCO

„Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR), membru cu drepturi depline al European Disability Forum (EDF) este o organizație de tip federație, fără scop patrimonial, neguvernamentală, umanitară, apolitică, nonprofit, formată din organizații reprezentative la nivel național pentru protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Asociația RENINCO România (constituită formal în anul 1998) este unul dintre cei șapte membri fondatori ai CNDR (înființat în anul 2004, la invitația EDF). Misiunea (scopul) RENINCO este sprijinirea și promovarea integrării în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale (CES).

Supunem atenției câteva aspecte privind educația persoanelor cu dizabilități și/sau CES, în următorul context:

- Demersul de finalizare a Strategiei guvernamentale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027, cu precădere capitolul 6. Educație);

- Procesul de implementare a proiectului „România Educată”, cu deosebire a secțiunilor IV.4 (Învățământul special) și respectiv V.6 (Educație incluzivă de calitate pentru toți copiii).

Asociația RENINCO și-a coagulat expertiza îndelungată, printre altele, într-o lucrare recent apărută la Editura universitară – „Pe drumul spre educația incluzivă în România. Contribuția Rețelei RENINCO” – a cărei lansare a avut loc pe data de 15.03.2022.

I Elemente de context normativ și diagnoză

Cadrul internațional de drepturi ale omului

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului (ONU, 1989) – subliniază (la art. 23) accesul efectiv la educație, formare profesională, servicii de sănătate și de reabilitare pentru a promova integrarea socială și dezvoltarea personală a copilului cu dizabilități.

Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoane cu Dizabilități (ONU, 1993) – Regula 6 recunoaște principiul de șanse egale la educație primară, secundară și terțiară pentru copiii, tinerii și adulții cu dizabilități în contexte școlare integrate.

Declarația de la Salamanca cu privire la educația cerințelor speciale (UNESCO, 1994) afirmă că orice copil are dreptul fundamental la educație, cerințele educaționale speciale decurg din dizabilități sau dificultăți de învățare, toți copiii trebuie să și găsească locul în pedagogia centrată pe copil.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (2006), ratificată de România prin Legea nr. 221 din 2010

Articolul 24 – Educația

Trebuie asigurat un sistem educațional incluziv la toate nivelurile.

Persoanele cu dizabilități au acces la învățământ primar incluziv, de calitate și gratuit și la învățământ secundar, în condiții de egalitate cu ceilalți, în comunitățile în care trăiesc.

Sunt necesare măsuri eficiente de sprijin individualizat în amenajarea mediului care să maximizeze progresul școlar și socializarea.

Asigurarea educației persoanelor și, mai ales, a copiilor care sunt nevăzători, surzi sau cu surdo cecitate, prin cele mai adecvate și individualizate limbaje, căi și modalități... în medii care să le favorizeze o maximă dezvoltare școlară și socială.

Diagnoza din țara noastră

CNDR și RENINCO susțin pe fond partea de educație din Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România (2021, ANDPDCA și Banca Mondială).

Cele două organizații doresc, de asemenea, să sprijine proiectul „România Educată”, îndeosebi cu referire la secțiunile mai sus menționate (IV4 și V6).

În acest sens, vrem să contribuim cu unele elemente suplimentare, prin relevarea concluziilor mai multor studii și cercetări realizate în ultimii 10 ani – redate și în lucrarea recent lansată de RENINCO – concluzii care sunt pe ansamblu în linie cu Diagnoza din 2021 și proiectul „România educată”.

a) Legislație, politici educaționale și management

Toate rezultatele de cercetare au identificat diverse probleme în acest domeniu, cum ar fi: complexitate mare, confuzii, omisiuni, incoerențe, incongruențe, marginalizarea incluziunii etc. Există unele aspecte de detaliu, la nivelul legislației secundare (adoptată prin ordine de ministru), care constituie bariere serioase în calea incluziunii (denumirea de CȘEI acordată unor școli speciale, absența unui reprezentant al școlilor de masă în structura CJRAE de decizie privind OSP la CES – COSP –, atribuțiile extinse nejustificate ale CIEC (din școlile speciale), ponderea foarte redusă a problematicii integrării și incluziunii în programa oficială pentru titularizare la disciplina psihopedagogie specială).

b) Cercetarea și cooperarea europeană și internațională în acest domeniu este în regres. Pe fondul general al diminuării ponderii cercetării în educație – nu mai există, din 2019, un Institut de Științe ale Educației – este de relevat dispariția completă, după anul 2010, a cercetării cu privire la dizabilitate și educație specială. România este singura țară din UE care nu este și membră a Agenției Europene pentru Cerințe Speciale și Educație Incluzivă (European-agency.org).

c) Atitudinile negative față de copiii cu dizabilități și/sau CES, în școlile de masă (contexte incluzive) – sunt în strânsă legătură și cu nivelul scăzut de cunoaștere, de către toate cadrele didactice, a problematicei educației incluzive pentru copii cu dizabilități și/sau CES.

d) Resursele necesare incluziunii în educație

Asigurarea insuficientă și prea puțin coordonată a resurselor umane, financiare și materiale reprezintă unul din principalele obstacole în calea incluziunii educaționale. Profesorii de sprijin – cu o normare prea mare de copii în prezent – ca și facilitatorii de incluziune, nu sunt parte a resurselor umane de la CJRAE/CMBRAE.

O altă barieră importantă este absența unor spații școlare (camere, cabinete) în școlile de masă, în care să poată fi asigurat suportul de învățare pentru copii/elevi cu dizabilități și/sau CES, spații cu alocare distinctă de cadre didactice cu expertiză în educație specială.

II Unele precizări

În spațiul euroatlantic, contextele incluzive presupun ca un copil/elev cu dizabilități să petreacă cel puțin 80% din timpul său școlar în clase obișnuite ale școlii de masă.

Propunem o nouă triadă a educației – pentru promovarea incluziunii

...Educație specială (ES) – ca proces care se poate realiza în orice școală

...Cerințe educaționale speciale (CES)

...Educația (învățământul) cerințelor speciale (ECS/ÎCS)

Educația specială se poate realiza, cu prioritate, în școli de masă, dar și în clase sau în școli speciale.

Beneficiarii educației speciale sunt copiii cu dizabilități și/sau CES.

Trebuie eliminată confuzia dintre dizabilitate și cerințe educaționale speciale! Cele două noțiuni nu sunt identice. Unii copii cu dizabilități nu au CES. Unii copii cu CES nu au dizabilități. Unii copii cu dizabilități au și CES!

Asociația RENINCO spune un NU hotărât utilizării următoarelor expresii și termeni:

...învățământ special – deoarece reliefează mai ales educația în instituții speciale, separate;

...nevoi speciale – întrucât nu reflectă adecvat în limba română ideea de necesitate/ cerință complexă (nu doar materială, financiară) – așa cum o regăsim în expresia „special educational needs”;

...defectologie – deoarece este tributară modelului medical, vechi, depășit asupra dizabilității.

III Propuneri și recomandări

Pe termen scurt și mediu

1. Înscrierea României ca membru al Agenției Europene pentru Cerințe Speciale Educație Incluzivă/EASNIE – European-agency.org – prin Ministerul Educației!

2. Reînființarea unor structuri semnificative de cercetare la nivel național (se propun mai multe variante, posibil legate și de fostul Institut de Științe ale Educației). O asemenea structură orientată pe CERINȚE SPECIALE ȘI EDUCAȚIE INCLUZIVĂ, este primul pas foarte necesar, pentru a se realiza o cercetare evaluativă complexă și independentă a domeniului și pentru a se putea lua deciziile cele mai adecvate, în cunoștință de cauză!

3. Reglementarea adecvată a coordonării resurselor de suport pentru învățare în școlile de masă, sub egida CJRAE/CMBRAE (inclusiv preluarea profesorilor de sprijin de la școlile speciale și a facilitatorilor pentru incluziune)!

4. Corectarea unor bariere și/sau anomalii, ca de pildă denumirea de Centru școlar

de educație incluzivă acordată unor școli speciale!

5. Evaluarea (prin cercetare independentă) a calității educației oferite persoanelor cu dizabilități și/sau CES în școli de masă, școli speciale, ori în alte contexte educaționale.

6. Optimizarea pregătirii tuturor cadrelor didactice, pentru a putea răspunde mai bine tuturor provocărilor legate de incluziune și echitate în învățământ. Un prim pas ar putea fi extinderea cursului de „Educație incluzivă”, (de la masteratul didactic demarat în opt centre universitare în toamna anului 2020) pentru toate programele de formare (inițială și continuă), inclusiv pentru titularizarea în învățământ, ca și pentru accesul la funcții manageriale.

7. În elaborarea și adoptarea unei noi Legi a Educației, să fie incluse adecvat principiile incluziunii și echității în educație, ca să poată determina efectiv aplicarea, în litera și spiritul lor, atât prin lege, cât și prin legislația secundară de implementare. Legea poate fi adoptată în paralel cu o strategie națională. Un motto posibil (pentru lege și/sau strategie): Fiecare copil/elev/student trebuie să reușească în învățare!

8. Elaborarea și adoptarea unei Strategii Naționale de promovare a incluziunii și echității în educație (cu secvențe generale, adresabile tuturor celor care învață și cu secțiuni dedicate unor diverse grupuri vulnerabile – inclusiv copii cu dizabilități și/sau CES).

Strategia ar trebui să acorde o atenție deosebită structurilor și resurselor de sprijin existente acum pentru învățare școlară în școlile de masă – coordonate de CJRAE/CMBRAE, să asigure inițierea și dezvoltarea treptată a unor structuri inexistente (dar prezente în spațiul euroatlantic) de tipul unităților/camerelor de resursă în fiecare școală de masă, a unor centre județene de resurse specializate pentru diverse tipuri de dizabilități și/sau CES.

Pe termen mediu și lung

Realizarea a unui întreg SISTEM COERENT DE SPRIJIN PENTRU ÎNVĂȚARE ÎN ȘCOLI – așa cum este în dezvoltare acum în spațiul euroatlantic. Sistemul de sprijin poate fi ilustrat grafic prin forma unei piramide.

Nivelul 1 (la baza piramidei suportului): În școala de masă, pentru toți copiii/elevii; ca plasament școlar integral sau cu peste 80% din timpul școlar al unui copil/elev cu dizabilități, ca sarcină/responsabilitate – în principal – a profesorului clasei.

Se impune – pentru toți copiii/elevii – o pedagogie și o didactică incluzivă, aplicarea principiilor instruirii diferențiate, abordarea adecvată a diversității la clasă, a designului universal pentru instruire, a adaptării rezonabile (specifice dizabilității).

Nivelul 2: Tot în școala de masă, cu suport complementar celui oferit de profesorul/profesorii clasei, prin structuri integrate de educație specială:

- unități/camere/cabinete de resurse – dotate didactico material și încadrate cu un profesor specializat (resursă) – pe care copiii/elevii le pot frecventa pe durate variabile ale timpului școlar (dar nu integral), în funcție de necesități;
- clase speciale (în care copiii își petrec toată durata zilelor de școală) – cu obiectiv pe termen scurt și mediu de a deveni – dacă este în beneficiul copiilor înscriși aici – unități/ camere/cabinete de resurse.

Nivelul 3:

Centre de resurse specializate, pe tipuri de dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale – la nivel județean/al municipiului București – pentru școlile de masă – sub egida CJRAE/CMBRAE;

- Școlile speciale – ca servicii educaționale de suport intensiv, separate și/sau ca și centre de resurse pentru școlile de masă, ale comunității

Sunt foarte importante două principii, cu privire la toate aceste structuri și servicii educaționale, pentru copii/elevi, părinți și personalul didactic implicat:

- Vectorul principal trebuie să fie orientat spre baza piramidei –, adică cât mai mult posibil din timpul școlar să fie în clase obișnuite – în contexte incluzive!
- Locul, structura școlară în care învață ca timp majoritar sau serviciul de care beneficiază un copil cu dizabilități și/sau CES trebuie să fie valorizat(ă) în mod egal (pentru copil, profesori, părinți etc.): clasă obișnuită, unitate/cameră/cabinet de resurse, clasă specială, centru județean de resurse specializat, școală specială!”

Propunerea a fost transmisă factorilor decizionali: Radu Szekely, Consilier al Ministrului Educației; Sorin Ion, Secretar de Stat Preuniversitar; Ligia Deca, Consilier, Departamentul Educație-Cercetare; Președinția României; Monica Anisie, Președinte Comisia de învățământ, Senatul României; Intotero Natalia-Elena, Președinte, Comisia de învățământ; Camera Deputaților, Turza Mădălina, Consilier de Stat, Cancelaria Primului Ministru al României; Ionel-Florian Lixandru, Secretar de Stat; Marina Manea, Secretar de Stat; Mihaela Tania Irimia, Director General; Valentin Popescu, Director General România educată; Sorin Mihai Câmpeanu, Ministrul Educației; semnatari Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR) și Asociația RENINCO România cu privire la câteva aspecte privind educația persoanelor cu dizabilități și/sau CES, în contextul demersului de finalizare a Strategiei guvernamentale privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027, cu precădere capitolul 6. Educație) și a procesului de implementare a proiectului „România Educată”, cu deosebire a secțiunilor IV.4 (Învățământul special) și respectiv V.6 (Educație incluzivă de calitate pentru toți copiii).

5.2. Parteneriat și colaborare internă

„Statele Părți recunosc importanța cooperării internaționale și a promovării acesteia în susținerea eforturilor pentru îndeplinirea scopului și obiectivelor prezentei Convenții și vor lua toate măsurile corespunzătoare și eficiente în această privință, între State și în cadrul acestora și, dacă este cazul, în parteneriat cu organizații internaționale și regionale relevante și cu societatea civilă, în special cu organizații ale persoanelor cu dizabilități”.

O altă activitate cu caracter permanent, desfășurată de executivul CNDR în cursul anului 2022, a urmărit încheierea, continuarea și dezvoltarea de parteneriate și interne, în vederea desfășurării unor acțiuni comune.

CNDR a continuat parteneriatul cu AbilityHUB, care mediază activ și cu rezultate concrete persoane cu dizabilități pe piața muncii.

AbilityHUB identifică, prin rețeaua de ONG-uri și DGASPC-uri cu activitate în domeniul dizabilității, cazuri ale persoanelor cu dizabilități care au drept de muncă sau care ar putea lucra, preia aceste persoane, le identifică o variantă de a primi un salariu stabil, pentru o perioadă de 6-12 luni, perioadă în care îi pregătește pentru poziții cu diverse nivele de responsabilități și cerințe.

AbilityHub este o companie activă, care a reușit să mențină angajate peste 300 de persoane cu dizabilități în ultimii trei ani,

Monitorizarea implementării Convenției ONU pentru persoanele cu dizabilități și a Legii 448/2006 constituie o preocupare a CNDR. Deschiderea barierelor spre piața muncii pentru persoanele cu dizabilități se regăsește în conținutul acestor acte normative de a căror aplicare depinde incluziunea persoanelor cu dizabilități în societate.

„Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități de a munci în condiții de egalitate cu ceilalți; aceasta include dreptul la oportunitatea de a-și câștiga existența prin exercitarea unei activități liber alese sau acceptate pe piața muncii, într-un mediu de lucru deschis, incluziv și accesibil persoanelor cu dizabilități”.

„Persoanele cu handicap pot fi încadrate în muncă conform pregătirii lor profesionale și capacității de muncă, atestate prin certificatul de încadrare în grad de handicap”

- Ability Club, program pentru combaterea izolării sociale în rândul persoanelor cu dizabilități

Asociația Ability Hub, în parteneriat cu Federația Consiliului Național al Dizabilității din România, a lansat proiectul Ability Club, al cărui scop este combaterea tuturor stereotipurilor și prejudecăților societale cu privire la persoanele cu dizabilități. Obiectivul principal al proiectului este combaterea izolării sociale.

Evenimentul a avut loc în data de 24 iunie, în intervalul orar 16.30 – 19.30, în Str. Maior Atanase Ionescu, Nr. 46, Sector 2.

În România, majoritatea persoanelor cu dizabilități trăiesc în izolare socială. Nevoia de apartenență la grup este o nevoie emoțională umană de bază, la fel de importantă ca nevoia de hrană sau adăpost.

În cadrul evenimentului de lansare a proiectului Ability Club, beneficiarii s-au bucurat de un spectacol de teatru de improvizație, oferit de trupa Improteca. Alături de actorii Doina Antohi, Andrei Bratu, Radu Ciobănașu, Cătălin Coșarcă, publicul Ability CLUB a făcut cunoștință cu fenomenul de improvizație teatrală, o formă de artă versatilă și accesibilă. Pe tot parcursul spectacolului, actorii au implicat direct spectatorii, ceea ce a creat multă veselie.

Bianca Urban, o tânără interpretă de muzică ușoară, complet nevăzătoare, a susținut un remarcabil recital live, spre încântarea publicului.

„De peste cinci ani, Ability Hub este unicul partener al Consiliului Național al Dizabilității din România în integrarea persoanelor cu dizabilități pe piața muncii. Împreună cu grupul de experți ai Asociației Ability Hub, am elaborat proiectul Ability CLUB.

În cadrul Ability Club, vom asigura beneficiarilor sentimentul de apartenență la grup, ceea ce implică mai mult decât simpla cunoaștere a altor persoane. Fiecare beneficiar va simți că este acceptat, va primi atenție și sprijin din partea membrilor grupului.

Petrecerea timpului liber în afara locuinței este o provocare pentru persoanele cu dizabilități. Acestea se confruntă cu accesibilitatea redusă la mediul construit și la spațiile publice. Resursele financiare limitate nu le permit accesul la evenimente culturale.

Beneficiarii Ability Club vor fi permanent conectați la oportunități din toate domeniile profesionale, educație, cultură, timp liber. Fiecare membru își va găsi mentori în cadrul programului, va fi antrenat, astfel încât pe termen lung să atingem standardul de club al elitelor”, a declarat Daniela Tontsch, președinta Consiliului Național al Dizabilității din România.

Sponsorii evenimentului au fost:

Kif Studio, prin Florian Kifor și Edi Kifor, PhotoART Studio, prin Marius Nebarcea, Aura Pîrvan, cofetar

CNDR promovează activitatea Fundației Inovații Sociale Regina Maria care a inaugurat primul cabinet stomatologic din România destinat persoanelor cu dizabilități, copii și adulți, în București, str. Dristorului nr. 81 – 88 sect. 3, în incinta Policlinicii Sociale Baba Novac.

În cabinetul de stomatologie, dotat cu tehnica de bază, dar și cu aparatură mai complexă, cum ar fi cea de inhalosedare, monitorizare a funcțiilor vitale etc. se efectuează tratamente de stomatologie generală, dar și de microchirurgie, iar pentru cazurile complicate se asigură prezența unui medic specialist de terapie intensivă pe tot parcursul desfășurării intervenției. Cabinetul dispune și de un elevator destinat transferului persoanelor cu mobilitate redusă (ex. persoanelor cu distrofie musculară).

Cabinetul stomatologic răspunde unei îndelungi așteptări din partea persoanelor cu diverse tipuri de dizabilități și familiilor acestora, pentru care rezolvarea problemelor lor stomatologice este foarte dificilă și costisitoare.

Policlinica Socială Baba Novac, proiect dedicat asistenței medicale integrate pentru persoanele fără venit și fără asigurare medicală

Conform Fundației Inovații Sociale Regina Maria, persoanelor excluse social le este facilitat accesul la servicii medicale de calitate, gratuite, în mod necondiționat. Proiectul contribuie la îmbunătățirea calității vieții atât a beneficiarilor direcți, cât și a familiilor acestora. De asemenea, pentru 80% dintre beneficiari, sprijinul medical și social oferit prin proiect reprezintă un suport de bază în perioada de tranziție a pacientului către reintegrarea socială, facilitând acest proces.

Din cauza contextului socio-economic, majoritatea pacienților sunt cu boli cronice care necesită consultații și investigații medicale și stomatologice frecvente și complexe. Jumătate dintre consultațiile oferite în policlinică sunt pe stomatologie. În 2019, a fost inaugurat primul cabinet stomatologic pentru adulți și copii care provin din categoria persoanelor cu dizabilități.

Pentru persoanele care au venituri mici și întâmpină dificultăți în a accesa un serviciu de stomatologie de calitate au fost extinse serviciile stomatologice oferite în Policlinica Baba Novac.

Așadar, orice pacient cu un venit net de maxim 1.700 lei poate beneficia de tratament stomatologic, plătind un tarif fix de doar 55 RON /manoperă.

Demersurile legate de activitatea medicală, desfășurată în cadrul Policlinicii Sociale Regina Maria, sunt coordonate, încă de la înființare, de către dr. Vlad Romanescu, director medical.

„Policlinica Socială Regina Maria ne face să conștientizăm ce înseamnă, cu adevărat, dragostea față de aproapele nostru, lucru important, pe care, din păcate, mulți dintre noi îl trecem cu vederea în ultimul timp. Chiar dacă trăim într-o lume în continuă mișcare, care pune accent mai mult pe competiție decât pe latura umană a lucrurilor, există și oameni care dedică o parte din neprețuitul lor timp, pentru a ajuta și pe cei aflați în suferință. Acești oameni sunt medicii voluntari cu care lucrez în policlinică de doi ani, oameni cu suflet mare, cărora le datorez foarte mult. Persoanele de care ne ocupăm sunt persoane defavorizate, fără venituri și majoritatea sunt persoane bolnave, cu stare precară de sănătate. Pentru ei suntem un fel de oază în deșert, încercând să le oferim unul dintre cele mai importante lucruri de care are nevoie ființa umană pentru a supraviețui – sănătatea”, spune dr. Vlad Romanescu.

5.3. Sprijin prin mediatizare și participare la evenimente

CNDR sprijină diverse evenimente dedicate persoanelor cu dizabilități, ale ONG-urilor membre sau nemembre, precum și ale instituțiilor statului, prin mediatizare în publicația online – Jurnal social și pe site-ul CNDR.

La evenimente, mai ales ale celor organizate de instituții publice, dar și ale ONG-urilor nemembre, la care CNDR a primit invitație, au participat președintele CNDR, angajați ai secretariatului executiv, reprezentanți ai ONG-urilor membre.

- ✓ Participare la evenimentul organizat de Medeva Fintech, alături de CEC Bank, cu prilejul lansării Figo.Pay, primul pachet de servicii bancare destinat persoanelor din categoriile vulnerabile ((persoane cu dizabilități, însoțitorii persoanelor cu dizabilități, asistenți sociali, personal angajat în activitățile ce deservește asistență socială) (2.02.2022)
- ✓ Participare la cea de-a VI-a ediție a Competiției de Biliard în Scaun Rulant organizat de asociația AMIO

Zeci de învingători cu nevoi speciale au demonstrat că dragostea pentru sport nu cunoaște limite la Competiția de Biliard în Scaun Rulant

O adevărată lecție de viață s-a scris vineri, 23 septembrie, în cadrul Competiției de Biliard în Scaun Rulant. Aproape 80 de competitori cu nevoi speciale au oferit un joc de excepție și s-au bucurat de atmosfera competiției, în ciuda faptului că, în viața de zi, se simt nedreptățiți și marginalizați.

Cel mai mare eveniment sportiv indoor din România pentru persoanele cu dizabilități locomotorii a fost organizat de Clubul Sportiv Mereu Împreună pentru Oameni, în parteneriat cu Clubul Lions București Cosmopolitan, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 2, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 4, sub patronajul Ministerului Tineretului și Sportului, Consiliului Național al Dizabilității din România și Comitetului Național Paralimpic.

- ✓ Participare la Conferința Națională organizată de ANCAAR „Stimularea palierelelor vocaționale, un drum către integrare”, eveniment aflat sub umbrela campaniei Omul din Spatele Autismului. Specialiștii au dezbătut rolul stimulării palierelelor vocaționale, prin tehnici de terapie ocupațională, pentru dezvoltarea autonomiei personale, creșterea gradului de independență al persoanei cu Tulburare de Spectrul Autist și integrare în societatea noastră.

- ✓ Participarea la „Step Chef Atipic”, primul concurs de gătit dedicat persoanelor atipice din România, locul în care pasionații de gătit au avut șansa să-și demonstreze abilitățile de bucătări și să fie și răsplătiți pentru asta. Scopul concursului „Step Chef Atipic” este de a promova dreptul la o viață mai accesibilă pentru persoanele atipice, pentru că înainte de a fi persoane cu dizabilități, aceștia sunt oameni și au dreptul la o viață cât mai normală.

Organizatorii: Step-Hear România, Rampe Mobile și BILANCIA România, împreună cu partenerii strategici: Asociația Nevăzătorilor din România, Consiliul Național al Dizabilității din România și Grupul de Inovație și Expertiză Socială, au oferit persoanelor cu dizabilități locomotorii și de vedere din România oportunitatea unică de a demonstra tuturor că abilitatea este cea care îi definește, și nu dizabilitatea.

Consiliul Național al Dizabilității din România a facilitat prezența la spectacolul de Crăciun „Transmisie de la Polul Nord”, organizat la Palatul copiilor în data de 17.12.2022, oferind în dar 200 de bilete elevilor de la școlile speciale ale Municipiului București. În organizare s-a implicat și Inspectoratul Școlar al Municipiului București.

6. Diseminare de date, consultare, promovare

Chestionar privind accesul la vot pentru persoanele cu dizabilități 2022

În contextul alegerilor din anul 2024, Autoritatea Electorală Permanentă vizează „Consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și a organizațiilor lor în toate programele, proiectele, activitățile din domeniul dizabilității, respectând mottoul „Nimic pentru noi, fără noi!” în procesele de luare a deciziilor, în elaborarea de politici, programe, acțiuni și măsuri, ce presupune recunoașterea contribuțiilor persoanelor cu dizabilități la bunăstarea generală.”

Dreptul de vot reprezintă unul dintre drepturile fundamentale ale cetățenilor, care susține participarea civică și procesul democratic din fiecare stat. În România, la fel ca și în alte state, dreptul de vot nu este suficient de accesibil unei categorii importante de persoane reprezentată de persoanele cu dizabilități, existând obstacole de natură legală, comunicațională, informațională, comportamentală, dar și de natură tehnică, care îngreunează accesul acestor persoane la procesul electoral.

Autoritatea Electorală Permanentă intenționează să realizeze demersuri, în vederea asigurării accesibilității persoanelor cu dizabilități la procesul electoral, prin oferirea de informații complete și comprehensibile referitoare la procesul electoral, în formate accesibile diferitelor categorii de persoane cu dizabilități, prin adoptarea unor măsuri adecvate care să asigure îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități în secțiile de votare, prin identificarea unor soluții tehnice alternative care să faciliteze exercitarea dreptului de vot de către această categorie de persoane, inclusiv prin promovarea unor modificări legislative care să vină în sprijinul creșterii accesibilității persoanelor cu dizabilități la procesul electoral.

Consiliul Național al Dizabilității din România se alătură acestui demers, având în vedere că, încă de la înființarea sa, solicită Autorității Electorale Permanente sprijin în facilitarea accesului la vot pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru activitățile care s-au desfășurat în spațiul virtual, CNDR a achiziționat platforma ZOOM prin contribuție proprie.

A fost aleasă varianta Zoom, pentru că răspunde tuturor cerințelor și pentru că, din experiența proprie a utilizatorilor de tehnologii asistive, este foarte ușor de folosit cu o interfață intuitivă.

Zoom respectă toate cerințele de accesibilitate pe plan internațional. Este accesibil cu majoritatea cititoarelor de ecran, are posibilitatea de subtitrare (Closed captioning) și transcriere a textului.

Interpretul în limbaj mimico-gestual este vizibil, fiind nevoie ca acesta să fie adăugat în lista de paneliști. Atât timp cât opțiunea video este pornită pentru acesta, el va fi permanent pe ecran.

Zoom are o setare specială pentru interpretarea în timp real. Pot exista traducători cu canale separate pentru fiecare limbă, iar utilizatorul poate alege limba în care să asculte.

Aplicația este ușor de folosit, toate butoanele sunt etichetate clar și corect, iar interfața este ușor de folosit.

Zoom este disponibil atât ca aplicație desktop și are aplicații pentru terminalele mobile cu sistem de operare iOS și Android.

Alte beneficii:

- Număr nelimitat de conferințe cu durata maximă de 24 de ore;
- Până la 100 de participanți în aplicație;
- Posibilitatea de live streaming pe Facebook și Youtube, unde numărul de participanți este nelimitat;
- Secțiune de întrebări și răspunsuri pentru paneliști;
- Posibilitatea de a te înscrie la cuvânt;
- Posibilitatea înregistrării webinarului/conferinței.

Având în vedere că nu există nicio limită pentru numărul de evenimente create, licența Zoom poate fi folosită de orice membru CNDR, cu condiția evidentă de a nu se suprapune peste alt eveniment ca dată și oră.

Prețul unei licențe este de 54.99 usd/lună, sau 549.9 USD/an. Varianta plății anuale este cu aproximativ 17% mai ieftină, economisind astfel 109.98 USD/an .

Cost platformă: 549.9 USD/an

Notă: Raportul de activitate aferent anului 2022 este o replică succintă a activităților desfășurate de Consiliul Național al Dizabilității din România în anul 2021. Pentru detalii se poate accesa Jurnal social și www.fcndr.ro .

Consiliul Național al Dizabilității din România este membru permanent al [Consiliului de coordonare în domeniul protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități, al drepturilor copiilor și al adopției](#) din cadrul Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții.

Daniela Tontsch, președinta Consiliului Național al Dizabilității din România, este membru în [Consiliul General](#) al [Institutului Român pentru Drepturile Omului](#) și în [Comitetul Director](#) al acestui for.

[Consiliul Național al Dizabilității a aplicat și a fost admis în cadrul următoarelor structuri:](#)

1. Structura partenerială pentru PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN (redenumit PROGRAMUL OPERAȚIONAL EDUCAȚIE ȘI OCUPARE);
2. Structura partenerială pentru PROGRAMUL OPERAȚIONAL COMBATEREA SĂRĂCIEI (redenumit PROGRAMUL OPERAȚIONAL INCLUZIUNE ȘI DEMNITATE SOCIALĂ);
3. Structura partenerială pentru PROGRAMUL OPERAȚIONAL SĂNĂTATE.

Consiliul Național al Dizabilității din România este reprezentat în [Plenul Consiliului Economic și Social](#) de către doamna Daniela TONTSCH, președinta CNDR. Mandatul este de patru ani și a început în ianuarie 2021.

Domnul Mototolea este reprezentantul CNDR în Comisia pentru drepturi și libertăți cetățenești, egalitatea de șanse și de tratament.

Doamna Georgeta Crișu, președinta Asociației Naționale pentru Copii și Adulți cu Autism, este reprezentantul CNDR în Comisia pentru relațiile de muncă, politică salarială, incluziune socială.

Aprobat
Daniela TONTSCH
Președinte CNDR

Întocmit
Claudia Brătan
Director executiv